

Liisa Tiilikka

Seurasaaren Jusupoffin tallin palautussuunnitelma museon näyttelytilaksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Konservoinnin koulutusohjelma

Historialliset interiöörit

Opinnäytetyö

2014

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Liisa Tiilikka Seurasaaren Jusupoffin tallin palautussuunnitelma museon näyttelytilaksi 42 sivua + 2 liitettä 23.4.2014
Tutkinto	Konservaattori (AMK)
Koulutusohjelma	Konservoinnin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Historiallisten interiöörien konservointi
Ohjaajat	Lehtori Heikki Häyhä Lehtori Jorma Lehtinen
<p>Opinnäytetyön toimeksianto oli suunnitella Jusupoffin tallin tilojen palautus näyttelytiloiksi, jotta se voitaisiin avata uudelleen yleisölle. Talli kuului alkujaan Ruhtinatar Zenaida Jusupoffin uusgoottisen huvilan pihapiiriin Kaivopuistossa. Talli rakennettiin v. 1842. Tallissa oli yksi asuinhuone, vaunuvaja, hevostalli ja heinävintti. Talli lahjoitettiin Seurasaareen vuonna 1916 ja se oli avoinna yleisölle lähes 50 vuotta, kunnes sisustus purettiin rakennuksen korjaustöiden yhteydessä. Siitä lähtien se on ollut yleisöltä suljettu. Tällä hetkellä uusi aluesuunnitelma on tekeillä museon alueella, jolla myös talli sijaitsee.</p> <p>Tavoitteena tässä palautussuunnitelmassa oli valita interiöörien materiaalit ja muut elementit siten, että ne esittävätkin tallin aikaa Kaivopuistossa. Suunnitelmassa otettiin huomioon myös museon perustajan alkuperäinen visio alueesta, joka esittelisi herraskaista elämää Helsingin Kaivopuistossa 1800-luvun jälkipuoliskolla. Tavoitteena oli tehdä tallirakennukselle hyvin perusteltu ja toimiva näyttelyn palautussuunnitelma, jotta ovet voitaisiin taas avata, yleisö huomaisi tämän ainutlaatuisen rakennuksen ja voisi tutustua menneeseen elämään Kaivopuistossa.</p> <p>Tallin tilojen kunto kartoitettiin, jäljellä olevat pintamateriaalit ja tallin historia tutkittiin. Huoneen purkamista ei kuitenkaan ole dokumentoitu, kun se purettiin 1960-luvulla. Ajourin huoneen interiööristä on olemassa ainoastaan kaksi mustavalkovalokuvaa vuodelta 1955. Tallista on kuitenkin olemassa muutamia arvokkaita asiakirjoja eri arkistoista. Vähien dokumenttien ja fragmenttien tueksi oli rakennuksen uusgoottinen tyyli suunta otettava huomioon. Rakennuksesta löytyneet fragmentit ja pintamateriaalit olivat maalikerroksia, fragmentteja savilaastirappauksesta ja fragmentteja kahdesta eri tapetista eteisestä. Poikkeileikkausnäytteet tehtiin alueilta, joilla oli useita maalikerroksia, jotta saatiin vihjeitä huoneessa olleista väreistä.</p> <p>Tutkimuksista saatujen tietojen perusteella tehtiin konservointi- ja restaurointiehdotukset, sekä ehdotukset maalityypeistä ja väreistä, esineiden sekä savilaastirappauksen ja uunityypin palautuksista. Näyttelytilojen palautussuunnitelmia tehtiin kolme vaihtoehtoa, jotka eroavat toisistaan esillepanossa.</p>	
Avainsanat	Palautussuunnitelma, Seurasaaren ulkomuseo, interiööri, näyttelytila, Kaivopuisto, Axel Heikel, Jusupoffin huvila, Jusupoffin talli

Author Title Number of Pages Date	Liisa Tiilikka Restoring plan for Jusupoff stables interiors exhibition at the Seurasaari open-air museum 42 pages + 2 appendices 23 April 2014
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Conservation
Specialisation option	Conservation of Historical Interiors
Instructors	Heikki Häyhä, Senior Lecturer Jorma Lehtinen, Senior Lecturer
<p>The commission of this thesis was to plan restoring of the interior exhibition of the Jusupoff stable in order that it could be reopened for audience again. The stable was built by Princess Zenaida Jusupoff in Kaivopuisto for her summer house in 1842. The summer house and the stable present gothic style in the mid 1800's. The stable had one room, carriage shed, horse stable and hayloft. The stable was donated to Seurasaari in 1916 and it was open for audience almost 50 years, until the interior was taken down because of water damages that had to be repaired. After that it has been closed. Currently a new site plan in the southern end of the museum area were also the stable is.</p> <p>The aim in this restoring plan was to choose materials that would present the stables time in Kaivopuisto. In the plan was also taken into consideration the old idea of the museum founder of area that would present wealthy way of life that have passed in Helsinki at Kaivopuisto in the mid 1800's. In result that the stable could be reopened so the audience would notice this unique building and could enjoy exploring the past way of life in Kaivopuisto.</p> <p>The condition of all the spaces in the Jusupoff stable were examined as was the history of it, to reason the choices that were made. Unfortunately there is no document of the room when it was taken down in 1960's. The only documents of it are two photographs in black and white from year 1955. But there are a few valuable documents in different archives of the stable. Also the décor of the building had to be taken into consideration when no tracks of material were found. The fragments of surface materials that were there on place were coats of paint and fragments of clay plastering. Cross-section samples were made from the areas that have several coats of paint, in order to visualize past color schemes in the room. Also fragments of two different tapestries had been collected before from porch.</p> <p>The restoring plan was made with these documents, fragments and gothic style as guide. In conclusion the surface materials are suggested, paint types and colors, the clay plastering is suggested to be restored as the stove type, and these have been verified. Also many notes for the display of the exhibition were made.</p>	
Keywords	Restoring plan, Jusupoff stable, interior exhibition, The Seurasaari Open-Air Museum, Kaivopuisto, Axel Heikel

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Jusupoffin huvilan ja tallirakennuksen historian katsaus	2
2.1	Huvilan ja tallin alkuvaiheet	2
2.2	Huvilan omistajat	6
3	Jusupoffin tallirakennuksen vaiheet Seurasaaren ulkomuseossa	8
3.1	Jusupoffin talli siirtyy Seurasaareen	8
3.2	Heikelin visio vanhaa Helsinkiä esittelevästä alueesta Seurasaarella	8
3.3	Tallin käyttötarkoitus muuttui	10
3.4	Uusi aluesuunnitelma vuonna 2014	11
4	Jusupoffin tallin huoneiden kunto talvella 2014	13
4.1	Ajurin huoneen eteinen	13
4.2	Ajurin huone	14
4.3	Kärryliiteri	15
4.4	Talli	16
4.5	Ajurin huoneen maalipintojen poikkileikkausnäytteet	18
4.6	Savilaastinäytteen tutkimus	20
5	Palautussuunnitelman lähtökohdat ja aihekokonaisuudet	20
5.1	Jusupoffin tallissa esiteltävät aiheet	20
5.2	Alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisuus yhdistettynä Heikelin ideaan	21
5.3	Näyttely ilman opasvartijaa	22
5.4	Heikelin idean toteutus, sisältö ja esillepano	23
5.5	Muita huomioitavia ratkaisuja avoinnapidossa	23
6	Jusupoffin tallin tilojen palautussuunnitelma näyttelytiloiksi	24
6.1	Pintamateriaalit	24
6.2	Esineistö ja kirjalliset dokumentit	31
6.3	Museotekniikka, esillepano ja opastus	34
7	Yhteenveto	35
	Lähteet	39

Liitteet

Liite 1, Kuva Jusupoffin tallin rakennuspiirustuksesta vuodelta 1875

Liite 2, NCS-järjestelmän värimalleja.

1 Johdanto

Opinnäytetyöni kohde on Seurasaaren ulkomuseon Jusupoffin talli, ja työni tehtävänä on tutkia ja suunnitella rakennuksen tilojen palauttaminen uudelleen yleisölle avoimeksi näyttelytilaksi. Alkujaan Kaivopuistossa sijainneen tallirakennuksen lahjoitti Seurasaaren ulkomuseolle vuonna 1916 tohtori Lydecken. Rakennuksessa on talli, kärryliiteri, ajurin huone ja heinävintti. Rakennuksen alakerta on ollut Seurasaassa avoin yleisölle varmasti vuoteen 1955, mahdollisesti pitempäänkin. Tallia jouduttiin korjaamaan kosteusvaurioiden takia vuonna 1966 (21. Jusupoffin talli, N. D.). Tämän jälkeen se on ollut verstaana ja varastona.

Suunnitelma tallin palauttamisesta näyttelytilaksi nojaa myös rakennuksen historiaan, jota olen tutkinut löytämieni dokumenttien avulla. Tallin historiaa ei ole dokumentoitu juurikaan sen alkuperäisessä sijainnissa Kaivopuistossa. Muutamia valokuvia ja rakennuspiirustuksia löysin eri arkistoista. Tallin historia liittyy kiinteästi venäläisen ruhtinatar Zenaida Jusupoffin (1809-1893) Kaivopuistossa sijainneeseen Gardbergin (1989, 61, 62) mukaan uusgoottilaiseen tyyliin rakennettuun huvilaan, jonka rakennuksiin se kuului. Huvila ja tallirakennus valmistuivat vuonna 1842. Kun talli lahjoitettiin vuonna 1916 Seurasaaren ulkomuseoon, teki museon perustaja ja intendentti Axel Olai Heikel (1851-1924) jo tuolloin suunnitelman alueesta, jolla esiteltäisiin mennyttä herraskaista Helsinkiä ja jonka teema olisi 1800-luvun puolivälin Kaivopuisto. Jusupoffin tallin historiaa Kaivopuistossa ja sen vaiheita Seurasaassa kuvaan luvuissa 2. ja 3.

Tallirakennuksen tilojen kartoituksen esitän luvussa 4. Ajurin huoneen interiöörin kartoituksessa kävi ilmi, ettei purkua ollut dokumentoitu, kun se purettiin ilmeisesti vuonna 1966. Harvat fragmentit, joita interiööristä löysin, eivät riitä interiöörin palauttamiseen sellaiseksi kuin se on ollut ennen purkamista. Löysin alkuperäisiä maalipintoja ainoastaan ikkunalistoista, huoneen oven karmista ja ulko-ovesta. Otin näistä pinnoista poikkeileikkausnäytteet, joihin tukeudun valittaessa värejä ajurin huoneen pintoihin. Värivalinnoissa otin huomioon myös rakennuksen uusgoottilaiselle tyyliuunnalle ominaiset värit. Eteisestä on olemassa kahden tapetin fragmentit, joiden perusteella voidaan valita uudet tapetit eteiseen. Lisäksi ajurin huoneen seinissä on selvät jäljet savilaastirappauksesta. Tallin tilojen ja interiöörin palautus on mahdollista fragmenttien ja valokuvien perusteella niiltä osin kuin niitä löytyi. Palautussuunnitelmassa valitsin ehdottamani pintamateriaalit siten, että ne edustaisivat interiöörien alkuperäisyyttä Kaivopuiston

ajalta. Lisäksi palautussuunnitelmassa otettiin huomioon myös tallirakennuksen ensimmäinen näyttely, joka oli intendentti Heikelin suunnittelema. Edellä mainitut aiheet esittelen luvuissa 5. ja 6.

Jusupoffin tallin näyttelyn palautussuunnitelman laatiminen on tällä hetkellä ajankohtainen asia. Talli sijaitsee Florinin huvimajan vieressä, joka kuuluu samaan Helsingin kokonaisuuteen kuin talli. Huvimaja on saatettu hienoon kuntoon ja se tullaan siirtämään entistä lähemmäksi tallia. Myös rakennusten ympäröimä alue tullaan rakentamaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Näin ollen Jusupoffin talli tulee kiinnittämään yleisön huomiota ja herättämään kiinnostusta aikaisempaa enemmän.

2 Jusupoffin huvilan ja tallirakennuksen historian katsaus

2.1 Huvilan ja tallin alkuvaiheet

Helsingin Kaivopuiston kolmannen huvilan rakennutti venäläinen ruhtinatar Zenaida Jusupoff. Hän teki sopimuksen kaivohuoneyhtiön kanssa tontista ja huvilan rakentamisesta vuonna 1841. Sopimuksen mukaan huvilan tuli olla kokonaisuudessaan valmis vuoteen 1844 mennessä, ja tässä aikataulussa myös pysyttiin. (Heikel 1919, 58.) Vuoden 1844 palovakuutusasiakirjassa on vakuutettu vuonna 1842 rakennettu kivitalo (Heikel 1919, 61; Stockmann 2006, 3). Sanomalehti Helsingfors Morgonblad julkaisi artikkelin huvilan rakentamisesta numerossa 11, 10.2.1842. Artikkelissa kerrotaan Jusupoffin aikeista rakentaa ainutlaatuinen goottilaistyylinen kivitalo Kaivohuoneen läheisyyteen, ja että rakennuksen ympärille tulisi pieni puutarha kukkapenkkeineen. Tekstissä pohditaan myös, seurasiko ruhtinatar Jusupoffia muitakin rikkaita venäläisiä, jolloin Kaivopuistosta muodostuisi huomattava huvilakeskus. (Stockmann 2006, 10.) Jusupoff sai huvilalleen ”mielettömän” suuren alueen, kuten Heikel kirjoittaa (1919) ”[–] ett orimligt stort område”. Huvila tuli tontille numero kahdeksan, joka oli kooltaan 107 625 neliökynnärää. Verraten kahteen aiemmin rakennettuun tonttiin, jotka olivat kooltaan 1920 neliökynnärää ja 3094 neliökynnärää, oli tämä tontti huikkeen kokoinen. Teiden rakennuttaminen maksoi kaikille kolmelle huvilalle saman verran, 300 ruplaa. Kuitenkin kaivohuoneyhtiö antoi Jusupoffille etuoikeuksia muihin nähden, sillä loihan hän seurapiireineen Kaivopuiston kultakauden 1840-luvulla. (Heikel 1919, 58.)

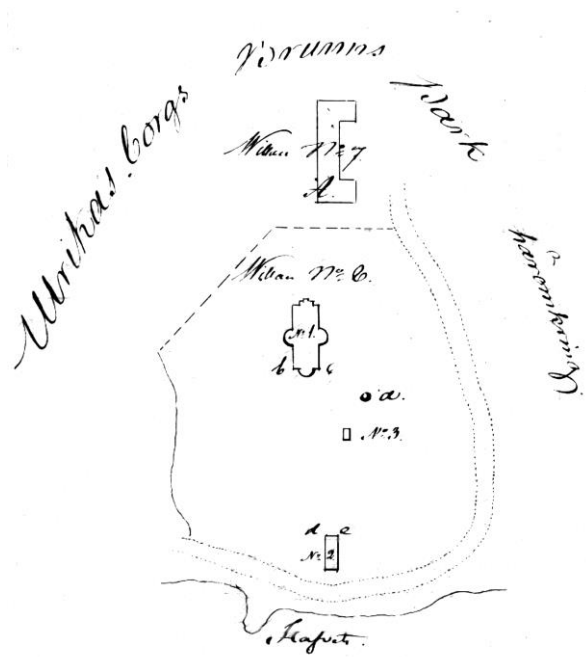

Kuva 1. Jusupoffin huvila noin 1870 (Helsingin kaupungin valokuva-arkisto).

Huvilasta ei kuitenkaan tullut aivan alkuperäisten rakennuspiirustuksien mukaista, vaan yhtä kerrosta suurempi (Heikel 1919, 60; Stockmann 2006, 3). Jo 16.9.1844 päivätyssä palovakuutuksessa vakuutetaan nelikerroksinen kivitalo (Heikel 1919, 61; Stockmann 2006, 3, 4). Tämä palovakuutusasiakirja on Heikelin teoksen kirjoittamisvaiheessa vuonna 1919 ollut Karl Stockmannin (1865-1938) hallussa. Alkuperäiset rakennuspiirustukset ovat Stockmann-Grönquist-sukuarkistossa. Rakennuspiirustusta voi verrata jo seuraavana vuonna huvilan valmistumisen jälkeen v. Wrightin piirtämään kuvaan, josta kokoeron voi myös havaita. (Stockmann 2006, 4, 5.) Rakennuksen suunnittelijasta ei ole Heikelin mukaan varmaa dokumenttia, mutta piirustuksen mittaskaalan viereen on merkitty sana "arschin", jonka perusteella hän epäilee, että suunnittelija olisi venäläinen. (Heikel 1919, 60, 61.) Myöhemmin huvilan piirtäjänä on pidetty A. F. Granstedtiä (Gardberg 1989, 61). Stockmann (2006) on Palmgren-Sundmannin (1981) tutkielman pohjalta sitä mieltä, ettei mittaskaalan viereen merkitty termi arschin merkitse rakennuksen piirustusten tekijää. Hänkin on sitä mieltä, että Anders Fredric Granstedt on piirtänyt sekä alkuperäiset piirustukset että ne, joiden mukaan huvilaa rakennettiin. Lisäksi Stockmann viittaa teoksessaan kuvassa kolme, joka on peräisin RA Granstedt-Sucksdorff-sukuarkistosta, Granstedtin pohjapiirroksen huvilan kolmannesta kerroksesta. Stockmann mainitsee lisäksi, että Granstedt oli opiskellut arkkitehtuuria myös

Engelin opissa. (Stockmann 2006, 4, 5.) Granstedt työskentelikin konduktöörinä Engelin johtamassa Intendentinkonttorissa, jolloin hän avusti Engeliä ja sai vaikutteita häneltä (Ringbom 1998, 151-152).

Jusupoffin huvilan talli valmistui samana vuonna kuin huvilakin 1842. Tallin alkuperäinen sijainti oli tontin eteläosassa lähellä rantaa. (Stockmann 2006, 5, 6.) Tästä vaiheesta on asemakaava vuodelta 1844 (Kuva 2). Talli siirrettiin myöhemmin tontin oikeaan pohjoiseen nurkkaan (Kuva 3). Tämä muutos näkyy jo vuoden 1866 kartassa. (Kartta 1866.) Heikel (1919, 65) ja Stockmann (2006, 6) viittaavat tästä siirrosta vuoden 1873 asemakaavaan, johon verraten tallin siirto aikaistuu seitsemällä vuodella viimeistään vuoteen 1866. Tämä osoittaa siirron tapahtuneen ruhtinatar Jusupoffin omistuksen aikana.

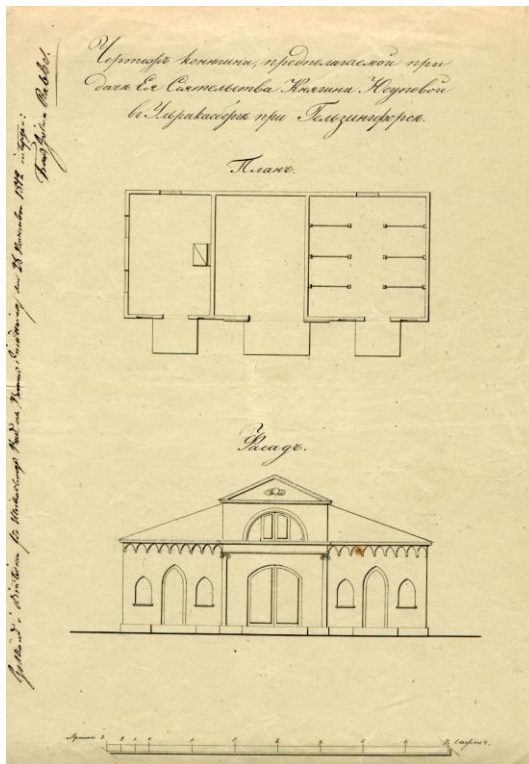
Kuva 2. Jusupoffin huvilan asemakaava vuonna 1844 (Stockmann-Grönquist-arkisto).

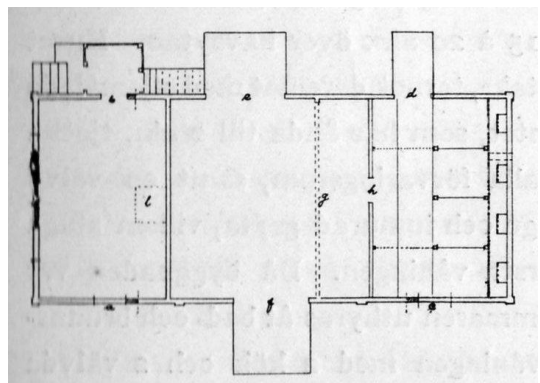
Kuva 3. Asemakaava vuonna 1875 (Helsingin kaupungin arkisto).

Vuodelta 1842 olevat tallin pohja- ja julkisivupiirustukset ovat mitä todennäköisimmin tallirakennuksen alkuperäiset rakennuspiirustukset. Myös Heikel (1919, 65) olettaa näin teoksessaan, jossa hän on julkaissut samat piirustukset ja kertoo niiden olevan K. Stockmannin hallussa tuolloin vuonna 1919. Piirustuksessa näkyy rakennetun pilttuut kahdeksalle hevoselle. Katso kuva 4. Vuoden 1844 palovakuutusasiakirjassa talli on vakuutettu kuitenkin vain kuudelle hevoselle (Heikel 1919, 67; Stockmann 2006, 6).

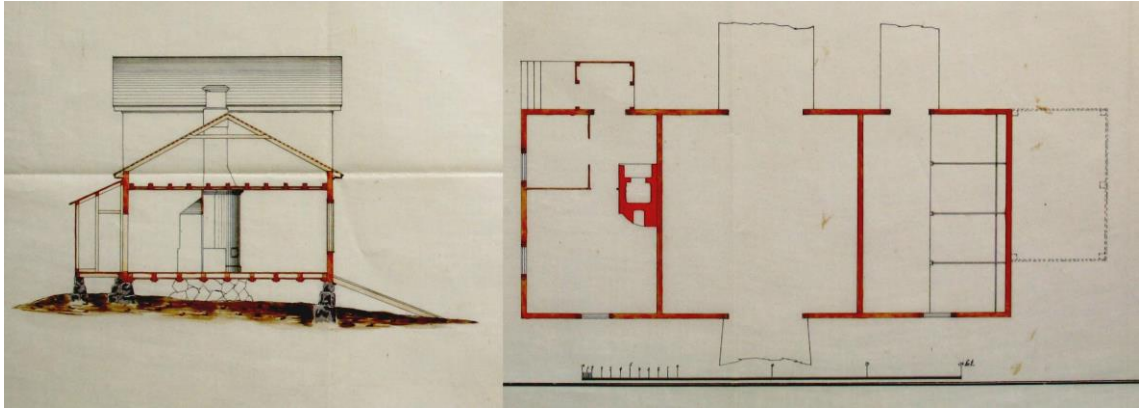
Sittemmin kärryvajan ja tallin välistä seinää siirrettiin siten, että kärryvaja laajeni ja piltuita jäi talliin vain neljä. Ajurin huoneen ja tallin ovet siirrettiin rakennuksen toiselle puolelle entisten ikkunoiden paikoille ja entisten ovien paikoille tehtiin ikkunat. Nämä muutokset näkyvät Heikelin (1919) kirjassa sivulla 73 olevasta tallin pohjapiirustuksesta, tosin piirustuksen ikä ei ole tiedossa. Piirustukset löytyvät Museoviraston kuvaarkistosta negatiivinumerolla 25:6. Vuodelta 1874 löytyy tallin huoneista merkintä, että siellä on ollut keittiö ja asuinhuone, jotka ovat olleet lämmitettyjä (Stockmann 2006, 17). Viimeisimmät muutospiirustukset tallista löysin vuodelta 1875, Borgströmin ajalta. Piirustuksista näkyy ajurin huoneen huonejako (Kuva 6.). Näistä piirustuksista käy ensimmäisen kerran selväksi huoneen tulisisijatyypin, joka tuossa vaiheessa oli liesi ja peltilukuoriuuni. Kuva kaikista tallin piirustuksista vuodelta 1875 liitteessä 1. (Rakennuspiirustukset Jusupoffin tallille 1875.)

Kuva 4. Jusupoffin tallin alkuperäiset rakennuspiirustukset (Stockmann-Grönquist-arkisto).

Kuva 5. Jusupoffin tallin pohjapiirustus (Heikel 1919).

Kuva 6. Jusupoffin tallin poikkileikkaus- ja pohjapiirustus vuodelta 1875 (Helsingin kaupungin arkisto).

Oletettavasti tallirakennuksen ensimmäisessä vuodelta 1844 olevassa palovakuutuksessa on vakuutettu hyväkuntoinen, kuusesta tehty talo, johon käytetyn puutavaran kerrotaan olleen uutta. Rakennus on lautavuorattu rakennusvuonna ja maalattu öljymaalilla. Rakennuksessa on tuolloin ollut kaksi huonetta, liiteri ja talli sekä vintti. Palovakuutuksessa mainitaan myös tiiliuuni, jossa on keittosyvennys ”nischer”, paperikatto ja kivijalka. (Heikel 1919, 64; Stockmann 2006, 6.)

Kaivohuoneyhtiön kanssa tehdyn sopimuksen mukaan huvilaa ympäröivän 40 neliökynärän alueen tuli olla hoidettu vuoteen 1846 mennessä. Jäljelle jäävä pinta-ala tontista tuli saada kauniiksi puistoksi vuoden 1849 loppuun mennessä. Alueella sai kasvat-
taa ainoastaan nurmikkoa, kukkia, pensaita ja puita. Hyötykasvit ja juurekset olivat poissuljettuja. Piha oli pidettävä auki yleisön läpikululle. Tiet, polut, lehtimajat jne. eivät saaneet olla aidattuja kulkemisen estämiseksi puiston alueelle. (Heikel 1919, 58, 59.) Myöhemmin vuonna 1879 omistaja Grönquistin aikana puutarhaan rakennettiin huvimaja (Rakennuspiirustukset huvimajalle 1879: Stockmann 2006, 23).

2.2 Huvilan omistajat

Huvila ehti olemassaolonsa aikana kuulua seitsemälle eri omistajalle (Stockmann 2006, 10, 20, 33, 34 & 40). Ensimmäisen omistajan, Ruhtinatar Zenaida Jusupoffin (1809-1893) hallussa huvila oli rakentamisesta aina 16.4.1869 asti (Stockmann 2006, 16). Jusupoff asui ensimmäisen kerran huvilassaan kesällä 1845 (Tommila 1955, Stockmannin 2006, 10, mukaan). Jusupoffista kerrottiin Morgonbladetin 6.8.1846 hänen viihdyttävän vieraitaan toisinaan iltaisin musiikilla huvilansa kauniissa puutarhassa, vaikka muutoin hän pitäytyy sivummalla omassa rauhassaan (Stockmann 2006, 10).

Jusupoffista on paljon kertomuksia. Esimerkiksi Stockmann (2006, 14) siteeraa Anders Ramsayta, joka kertoo kirjassaan *Från barnår till Silverhår* (1919) Jusupoffin tulleen jo Pietarissa tunnetuksi ylellisestä elämäntyylistään. Hänen kerrotaan muun muassa järjestäneen juhlat, joissa hän korvasi marmoripatsaita oikeilla ihmisillä samaan tyyliin asustettuina. Verrattiinpa hänen juhliiaan Neron juhliinkin. Felix Jusupoff on kirjoittanut Zeneida Jusupoffin rakastuneen erääseen vallankumoukselliseen, jota hän seurasi Suomeen tämän jouduttua vankeuteen Suomenlinnaan. Tapauksesta löytyy vielä myöhemminkin useita kertomuksia (SK 1947; Stockmann 2006, 14).

Huhtikuussa vuonna 1869 Jusupoff myi huvilan kalustettuna 1. luokan kapteenille Leopold Toppeliukselle (1821-1890). Konsuli Emil Borgström (1838-1877) osti huvilan kalustettuna Toppeliukselta vuonna 1874. Fredrik Wilhelm Grönquist (1838-1912) osti huvilan syyskuussa 1877 Borgströmin leskeltä (Kauppakirja 3.12.1877, Stockmannin 2006, 20 mukaan). Grönquist teki huvilassa paljon muutoksia. Ensin vuonna 1878 hän lisäsi huoneita ja uuneja, piirustukset teki Th. Decker (Rakennuspiirustukset huvilalle 1878.) Huvilaan tehtiin portaikkotorni vuonna 1897 ja paljon muita pienempiä muutoksia (Stockmann 2006, 23). Vuodelta 1898 olevan arviointiasiakirjan mukaan rakennus oli täydellisesti remontoitu (Värderingsinstrument av villan Östra Brunnsparken nr 8, 3.10.1898, Stockmann 2006, 23 mukaan). Vintti rakennettiin kokonaiseksi kerrokseksi vuonna 1900 (Piirustukset huvilan nro 8 laajennukseen 1900, Stockmannin 2006, 28 mukaan). Grönquistin omistuksen aikana kaupunki otti Kaivopuiston haltuunsa. Tällöin 1/3 tontista erotettiin ja liitettiin puistoon. Jäljelle jäävä tontti oli silti kyllin suuri jaettava kolmeen huvilatonttiin. (Brunnsparkens historia 5, Heikelin 1919, 65 mukaan.) Karl Stockmann osti apeltaan W. F. Grönqvistiltä Jusupoffin huvilan vuonna 1908 (Kauppakirja 19.12.1908, Stockmann 2006, 34 mukaan). Heinrich Reincke ostin tontin 8b, jolla itse huvila oli vuonna 1912 (Kauppakirja 12.7.1912, Stockmannin 2006, 40 mukaan). Hän puolestaan myi huvilan Severin Gustaf Damsténille vuonna 1916 (Itäinen Puistotie 8b 31.7.1916). Syksyllä 1917 Damsten purki Jusupoffin huvilan. Tontille rakennettiin Jarl Eklundin piirustusten mukainen huvila, joka on nykyisin Brittein suurlähetystö. (Stockmann 2006, 40.)

Tontin 8a osti Tohtori J. L. Lydecken (Itäinen Puistotie 8a 13.12.1915; Kauppakirja 27.11.1915, Stockmannin 2006, 40 mukaan). Jusupoffin talli oli tällä tontilla, koska Lydecken lahjoitti sen Seurasaaressen. Nykyisin tällä tontilla sijaitsee Ranskan suurlähetystö.

3 Jusupoffin tallirakennuksen vaiheet Seurasaaren ulkomuseossa

3.1 Jusupoffin talli siirtyy Seurasaareen

Seurasaaren ulkomuseon intendenttinä vuosina 1909-1924 toiminut Axel O. Heikel (1851-1924) kertoo Muinaistieteelliselle toimikunnalle kirjoittamassaan kirjeessä tohtori Jalmari Lydeckenin lahjoittaneen Jusupoffin huvilan tallin Seurasaareen vuonna 1916. Tallin uusi sijainti kaavailtiin tuolloin saarella Florinin huvimajan läheisyyteen. Tallin siirtämistä Seurasaareen vaikeutti Anniskeluyhtiön hallituksen kieltä käyttää saaren johtavaa siltaa. Tämän vuoksi rakennus jouduttiin tuomaan proomulla Niemelän torpan rantaan. Lydecken oli lupautunut myös kustantamaan sen pystytyksen seuraavana keväänä siitä huolimatta, että jo rakennuksen muutto oli maksanut hänelle 1000 mk. (Heikel 1917.) Pystytykseen Lydecken osallistui 5000 markalla, ja hänen lisäksi kolme muuta yksityistä henkilöä lahjoittivat yhteensä 5000 mk. Lahjoitusten jälkeen jäi ulkomuseolle rakennuksen kuntoon saamiseksi vielä maksettavaa noin 5000 mk. (Heikel 1921.) Koska Jusupoffin tallirakennus nivoutuu ensimmäisiin Kaivopuiston huviloihin, Heikel oli päättänyt, että talli tulee olemaan esillä Seurasaaren ulkomuseossa myös tulevana aikoina. Seurasaaren ulkomuseolle on lahjoitettu myös Jusupoffin huvilan parilliset pääovet. Lahjoituksen teki johtaja Damstén. (Brunnsparkens historia 5, Heikelin 1919, 65, 67 mukaan.)

3.2 Heikelin visio vanhaa Helsinkiä esittelevästä alueesta Seurasaarella

Heikel esitti jo lähes sata vuotta sitten suunnitelmansa mennyttä herraskaista Helsinkiä esittelevästä alueesta Seurasaaren ulkomuseossa. Suunnitelman toteuttamisessa Jusupoffin tallirakennuksella oli keskeinen merkitys. Kirjeessään Heikel viittaa tallirakennukseen sanoessaan: ”Tyllinsä puolesta edustaa tämä ulkokuone vaikkapa yksinkertaisessa muodossa koko rakennusryhmää menneessä Helsingissä”. Menneellä Helsingillä hän tarkoittaa mitä ilmeisimmin Kaivopuiston aluetta, jossa oli paljon 1840-luvulla rakennettuja suuria huviloita. (Heikel 1917.) Hän halusi omien sanojensa mukaan alueen, joka ”muistuttaisi ajoista, jolloin helsinkiläiset kesällä joivat päiväkahvinsa puutarhassa ja kuvittelivat tällöin olevansa maalla.” Heikel suunnitteli myös muita rakennuksia aidatulle vanhan Helsingin alueelle, kuten Hotelli Rucuelia, ”hotellirähjää” Fabianinkatu 22:ssa. (Heikel, N.D..) Tämä laaja visio vanhan herraskaisen Helsingin alueesta jäi

alkuvaiheeseensa muodostuen vain kahdesta ulkorakennuksesta; Jusupoffin tallista ja Florinin huvimajasta.

Heikelin esittämä suunnitelma on mielestäni edelleen tärkeä kehitysidea Seurasaaren ulkomuseolle. Museon eteläinen alue, jolla Jusupoffin talli sekä Florinin huvimaja sijaitsevat, on jäänyt vähäiselle huomiolle. Sen hahmottaminen jää helposti asiakkaille epäselväksi tai jopa kokonaan huomaamatta. Florinin huvimajaan liittyen Leena Nokela mainitsee (1997, 184), että hänellekin tarjoutui Seurasaassa yllätys, jota ei ollut huomannut aikaisemmin.

Kirjeessään Muinaistieteelliselle toimikunnalle Heikel kertoo aikeistaan asettaa tallirakennukseen ajurin huoneeseen valokuvanäyttely. Näyttelyn aihe olisi vanha Kaivopuisto. Näin Heikel ajatteli herättää helsinkiläisten mielenkiinnon Seurasaarta kohtaan. Heikel kertoo myös ryhtyneensä tutkimaan arkistoista Kaivopuiston historiaa saatuaan tallin Seurasaareen ja huomattuaan, ettei Kaivopuistosta ole tarkkaa julkaistua tietoa. (Heikel 1917.)

Heikel aloitti visionsa toteuttamisen ja rakensi Jusupoffin talliin valokuvanäyttelyn yhdeksästätoista valokuvasta. Näyttely oli esillä ilmeisesti rakennuksen valmistumisvuodesta 1919 alkaen todennäköisesti vuoteen 1966 saakka, jolloin ajurin huoneen interiööri purettiin. Näyttelyn kuvaluettelon kopio löytyy Museovirastosta, kulttuuriympäristön hoidon osastolta, restaurointiyksikön arkistosta. Alkuperäinen on Seurasaari-arkistossa Kansallismuseolla.

Kuva 7. Jusupoffin tallin ajurin huone vuonna 1955, kuvannut Pekka Kyytinen (Museovirasto, kuvakokoelmat).

Kuva 8. Jusupoffin tallin ajurin huone 1955, kuvannut Pekka Kyytinen (Museovirasto, kuvakokoelmat).

3.3 Tallin käyttötarkoitus muuttui

Ajurin huoneen interiöörin ja näyttelyn voidaan varmuudella sanoa olleen paikoillaan vuoteen 1955 saakka, jolloin Pekka Kyytinen on kuvannut huonetta (Kuvat 7. ja 8.). Varsinaisesti en ole löytänyt merkintöjä ajurin huoneen interiöörin purkamisesta kokonaisuudessaan. Kuitenkin Seurasaaren ulkomuseon rakennusten korjaushistoriasta, (21. Jusupoffin talli N.D.), löytyy vuodelta 1966 merkintä hätäapukorjauksista. Nämä tiedot on poimittu vuosikertomuksesta, joka löytyy alkuperäisenä Kansallismuseon Seurasaari-arkistosta. Siinä kerrotaan, että pahvikattoa on korjattu, mikä ilmeisesti oli vuotanut ajurin huoneen kohdalta, koska myös kamarin mädäntynyt lattia purettiin ja korjattiin sekä seinäpaperit poistettiin hirsiseiniin kuivattamiseksi. Seuraava merkintä korjaushistoriassa on vuodelta 1978, jolloin rakennus peruskorjattiin. Nämä tiedot löytyvät Vuosikertomuksesta Ins.tsto Salama Ky:n pohjatutkimuksesta, Maire Heikkisen rakennustyöselostuksesta, piirroksista julkisivusta, vuorilaudoista jne. 13.9.1978 ja Maalaus ja Tasoitustyö Raunion laskutustyösopimuksesta. Näiden korjauksien yhteydessä tehtiin ajurin huoneen sisäkatto uudelleen ja ikkunat korjattiin. (21. Jusupoffin talli N.D..)

Vuonna 1982 ajurin huoneen käyttö muuttui oleellisesti. Korjaushistoriaan on tuolloin poimittu vuosikertomuksesta tieto, että ajurin huoneesta tehtiin lämmitettävä ja siellä säilytettään maaleja ja ynnä muita tarpeita. (21. Jusupoffin talli N.D..) Tässä käyttötarkoituksessa huone on edelleen. Keskustelin Seurasaaren ulkomuseon rakennuskonservaattoreiden Risto Holopaisen (keväällä 2008) ja Jani Puhakan kanssa (lokakuussa 2013) huoneen kohtalosta. Huone päätyi tähän käyttötarkoitukseen tilan puutteen vuoksi. Tästä syystä Jusupoffin tallin ollessa tyhjiään tila siirtyi palvelemaan vahtimestareiden tarpeita. Museon konservointi sai toimivat uudet tilat vuonna 2009. Vanha huoltorakennus kunnostettiin oppaiden, siivoojien, vahtimestareiden sekä esinekonservoinnin käyttöön. Vahtimestareilla on nyt omat tilat, mutta heidän työtarpeilleen ja –välineilleen ei edelleenkään ole niiden säilytykseen tarkoitettua tilaa.

3.4 Uusi aluesuunnitelma vuonna 2014

Seurasaaren ulkomuseon eteläisellä alueella on tekeillä uusi aluesuunnitelma vuonna 2014. Suunnitelma on arkkitehtitoimisto Maisema-arkkitehdit Byman & Ruokonen Oy tekemä. Katso kuva 9. Aluesuunnitelma koskee jo aiemmin mainitun uusgoottilaisen Florinin huvimajan ympäristöä, jonka vieressä myös Jusupoffin talli sijaitsee. Uusi aluesuunnitelma liittyy näin myös Heikelin vanhaa Helsinkiä ja Kaivopuistoa esittelevään osastoon. Tässä yhteydessä sekä Heikelin ajatus että muut aluetta koskevat vanhat dokumentit tulisi huomioida.

Kuva 9. Eteläisen museoalueen aluesuunnitelma (Maisema-arkkitehdit Byman & Ruokonen Oy).

Jusupoffin huvilan ympäristöä kuvatessaan Heikel mainitsee, että ruhtinatar Jusupoff oli kasvattanut paljon pimpinella-ruusuja ja nemophilia-kukkia huvilansa alueella (Heikel 1919, 64). Mielestäni olisi tärkeää alueen kehittämiseksi, että näille kasveille tehtäisiin kasvupaikkoja tallin nykyiseen ympäristöön. Näin rakennuksen alkuperäistä ympäristöä imitoitaisiin paremmin, verrattuna nyt niin metsämäiseen sijaintiin. Lisäksi S. V. Semjonovichin väritetty litografia (Kuva 10.), joka kuvaa yksityiskohtaisesti Jusupoffin puutarhaa Kaivopuistossa, on mitä tärkein esikuva tehtävälle aluesuunnitelmalle. Teoksessa on kuvattu myös puutarhan kertaustyylliset uusgotiikkavaikutteiset huonekalut tarkasti.

Tallista on olemassa ainakin viisi kuvaa, jotka on otettu Kaivopuistossa. Kahdessa kuvassa on tallin edessä erilaiset aidat. Toinen kuva on Heikelin kirjassa Brunnsarkens historia 1834-1886 (1919, 73, kuva 71). Siinä kuvassa tallin edessä on ristikkomainen rima-aita. Toisessa Museoviraston valokuva-arkistosta löytämässäni kuvassa on ristikkomaisen aidan lisäksi toinenkin aita, jossa on pystyrimoitus kahden mittaisista rimoista (Kuva 11.). Mielestäni olisi sopivaa käyttää jommankumman edellä mainitun aidan tyyppiä tallin alueella puistomaisen ympäristön luomiseksi.

Kuva 10. S. V. Semjonovichin väritetty litografia vuodelta 1855, jossa on kuvattu Jusupoffin huvilan puutarhaa (Museovirasto, kuvakokoelmat).

Kuva 11. Jusupoffin talli Kaivopuistossa, kuvassa kahdenlaista aitaa (Museovirasto, kuvakokoelmat).

Rouva Vilhelmiina Nordström Helsingistä on lahjoittanut Seurasaaren ulkomuseolle portin Jusupoffin tallin siirron aikoihin. Portti oli mahdollisesti tarkoitettu vanhaa Helsingiä esittelevälle alueelle. (Heikel, N.D..) Muonion aitassa on gotiikkaa edustavia portin näköisiä pilareita. Näiden pylväiden alkuperä tulisi selvittää.

4 Jusupoffin tallin huoneiden kunto talvella 2014

4.1 Ajurin huoneen eteinen

Eteinen on sisäpuolelta lähes kokonaan maalaamaton. Ajurin huoneen ovenkarmi on eteisen puolelta siniharmaa. Huoneen oven seinällä on ohuelti valkoista maalia. Lattia on maalattu ruskeaksi, ja se on hyvin kulunut. Ulko-ovi on kaksikerroksinen lautaovi. Ulkopuoli on kapeaa ponttilautaa, jotka on aseteltu nelipeilisen peilioven tyypisesti. Sisäpuolen laudat ovat pontittomia leveämpiä lautoja asetettuna pystyasentoon. Ovi on ulkopuolelta keltainen ja sisäpuolelta punainen. Ulko-ovessa on sepän tekemät sarnat. Vintin portaille johtava ovi on ulkopuolelta keltaiseksi maalattua pontitonta lautta ja

sisäpuolelta vaaleanvihreäksi maalattua ponttilautaa. Ulkopuolen laudat on asetettu pystysuoraan ja sisäpuolella vaakaan. Ovessa on uudemmat saranat.

4.2 Ajurin huone

Huonetta on käytetty jo pitkään varastona ja se on täynnä rakennustarpeita ja rakennusosia. Tila on lämmitetty sähköllä toimivalla lämpöpatterilla.

Lattia

Lattia on peitetty vahvalla vihreällä rakennusmuovilla, jonka palat on teipattu ilmastointiteipillä toisiinsa. Muovin alla on vesivanerilevytys, jonka alla lankkulattia on. Lankut ovat 50 mm paksuja ja tarkastuskohdan lankun leveys kynnyksen vieressä on 142 mm. Sähköjohtoja varten on tehty sahatusta laudasta kotelo, joka kiertää huonetta lattian rajassa. Jalkalistat on poistettu, enkä ole löytänyt niitä muualtakaan tallista.

Sisäkatto

Katto on maalaamaton. Sen laudoissa on 20 mm profiili. Lautojen leveydet vuorottelevat siten, että joka toinen on 130 mm ja 150 mm. Ne ovat kiinnitetty moderneilla nauiloilla. Paikalle, jossa piippu on ollut, on jätetty aukko. Se on kuitenkin vintin puolelta peitetty painekyllästetyillä laudoilla. Katon alapintaan on vedetty sähköt neljälle loisteputkivalaisimelle. Keskellä kattoa on palohälytin.

Seinät

Seinät on paperoitu voimapaperilla kiinnittäen ne nitojalla ja maalarinteipillä. Eteläseinällä ikkunan vasemmalla puolella on pahvi. Pahvin päällä on noin 700x1000 millimetrin kokoinen lastulevy pistorasian kiinnitystä varten. Levy on maalattu valkoiseksi. Huoneen ainut poistoilmaluukku on eteläseinällä ja se on auki. Voimapaperin alta löytyy hirsiseinästä jälkiä pinkopahvituksesta, naularivejä ja pinkopahvin suikaleita. Pinkopahvin palasissa ei ole pintakäsittelyä. Hirsiseinä on tilkitty pellavariveillä ja sammaleella. Hirsissä on paikoin rappausristikon varjokuvia ja tikutuksen reikiä, myös laastin jäämiä on vähän hirsien halkeamissa. Otin laastinäytteen keskeltä länsiseinää sen yläosasta ja keskeltä itäseinää. Länsiseinässä näkyy veden jättämiä jälkiä. Sähkölaitteet on ruumasti sijoitettu oven viereen.

Ikkunat ja ovet

Ikkunat ovat yksinkertaiset, ja tuplaikkunoista kaksi löytyy Jusupoffin vintiltä. Länsiseinän ikkunat on suojattu sisäpuolelta rakennusmuovilla, kuten myös eteläpuoleinen ikkuna näyttäisi aiemmin olleen samalla tavoin suojattuna. Eteläseinän ikkunan puitteisissa on vain valkoista pohjamaalia, mutta ne ovat osittain myös puupinnalla. Sen oikean puoleisesta kaarevasta ikkunalistasta on lohjennut palanen. Kaikki ikkunalistat ovat 75 mm leveät ja kokonaan profiloidut. Ne on maalattu vaaleanvihreiksi. Kaarevalta osalta ikkunalistat ovat paksun maalin peittämät ja maali on lohkeillut pahoin. Tästä otettiin poikkileikkausnäyte. Ikkunalistojen suorat osat on ohuesti maalatut, ja niiden profiili erottuu paljon paremmin ja maalin kunto on hyvä. Listat ovat todennäköisesti rekonstruktio tai ensin puhdistetut vanhasta maalista ja sitten uudelleen maalatut. Lännen puolen vasemman ikkunan vasenta kaarevaa ikkunalistaa on rapsutettu maalista kovalta kädellä, mistä johtuen profiili on kulunut. Ikkunankarmien sisäpinnat on maalattu valkoisella. Ikkunapenkit ovat myös vaaleanvihreät ja ne on suojattu laudoilla ja voimaperillä.

Ajurin huoneeseen on sisäänkäynti eteisen kautta. Huoneen ovi on uusi. Ovenkarmissa ei ole listoja. Karmit ovat hirrestä veistetyt. Huoneesta katsottuna vasen puoli ja yläosa ovat vaaleanvihreät, kun taas oikea puoli on kellanruskea. Karmin yläpuusta on vaihdettu kellanruskean sivupuun puolelta sen verran, että liitos on tehty kokonaan uudelleen. Kellanruskea karmipuu ei ole alkuperäinen. Molemmista maalikerroksista otettiin poikkileikkausnäytteet. Kellanruskea puoli on pahoin hilseillyt, mutta kaksi alinta kerrosta pysyvät tiukemmin kiinni. Kellanruskeassa osassa on punaisia maalitahroja.

4.3 Kärryliiteri

Tilaa on käytetty jo pitkään varastointiin. Se on täynnä rakennusmateriaalia ja työvälineitä. Länsiseinällä on koko seinän mittainen syvä hylly.

Lattia

Lattia vaikuttaa alkuperäiseltä. Se on tehty 260 mm leveistä ja 50 mm paksuista lankuista. Lattian pinta on kulunut, mutta muutoin hyvässä kunnossa. Siinä ei ole pintakäsittelyä.

Sisäkatto

Katto on alkuperäinen, ja siirron yhteydessä tehty koodaus näkyy sen laudoissa. Katto on tehty kahdessa osassa, ja välipohjan vasa jakaa sen. Laudoissa on jonkin verran takonauloja, mutta enemmän kuitenkin moderneja nauloja. Katosta vain neljä lyhyttä lautaa erottuu uudempina vaaleutensa ansiosta. Julkisivun puolelta katsottuna vasemmassa etunurkassa on reikä, arviolta 500 mm x 1000 mm:n kokoinen. Katto on notkollaan reiän suuntaan. Katto on kauttaaltaan vesivaurioista johtuen laikukas. Keskellä kattoa on moderni pyöreä valaisin ja palovaroitin.

Seinät

Seinät ovat hirsipinnalla ja niissä näkyy siirron yhteydessä tehty koodaus, joista ne voidaan tulkita alkuperäisiksi. Länsiseinä on salvottu, kun taas itäseinä on tehty pilareiden väliin, joihin on tapitettu kieli. Tapit kulkevat ulkoseinän, pilarin ja kielen kautta seinähirsiin. Hirret on tilkitty sammaleella. Itäseinän oven molemmin puolin ovat alkuperäiset puusta veistetyt naulakot.

Ovet

Eteläseinällä on pääovi, joka on kaksiovinen. Oven ulkopuoli on kapeaa ponttilautaa vaakasuuntaan asetettuna ja sisäpuoli pontitonta, leveää, paksua lautaa pystysuuntaan asetettuna. Takaovi pohjoisseinällä on samanlainen. Ovet ovat ulkopuolelta keltaiset ja sisäpuolelta maalaamattomat. Itäseinän ovi johtaa talliin. Ovi on yksinkertainen, ja se on leveää lautaa pystysuunnassa. Talliin johtavassa ovessa lukee: "K W Illmes den 15 Jun 1895". Kaikissa ovissa on sepän tekemät saranat.

4.4 Talli

Talli on myös varastokäytössä, mutta siellä ei ole kuitenkaan niin paljon tavaraa kuin muissa huoneissa.

Lattia

Lattia vaikuttaa vanhalta. Laudat ovat eri levyisiä, mutta paksuudeltaan 50 mm. Se on tehty kolmessa osassa siten, että huoneen keskiosa pohjois-eteläsuunnassa on lankun paksuuden verran matalammalla kuin pilttuiden lattia tai länsiseinän puolella oleva osa lattiasta.

Sisäkatto

Laudat on koodattu, mistä ne voidaan tulkita alkuperäisiksi. Katto viettää kärryvajan suuntaan. Tallin oven yläpuolelta ensimmäinen rivi on uusittu, ja se on muuta kattoa vaaleampi. Katossa on myös todennäköisesti siirron yhteydessä uusittuja lautoja, joissa ei ole koodausta. Katossa on pilttuiden pilareita varten reiät, joista pilarit ovat tällä hetkellä irronneet.

Seinät

Seinät ovat hirsipinnalla ja tilkitty sammaleella. Tallia on pienennetty hevosten määrän vähentyessä siirtämällä länsiseinää, eli kärryvajan vastaista seinää. Tallista on maininta, että se on ollut alkujaan kuudelle hevoselle ja sittemmin neljälle.

Ikkunat ja ovet

Tallin eteläseinällä on yksi ikkuna, joka on yksinkertainen eikä siinä ole listoja tai maalia. Ikkuna on suojattu sisäpuolelta viidellä puupuomilla, jotka on naulattu ikkunan eteen. Puomeista näkee, että hevonen on järsinyt niitä. Tallin ulko-ovi on pohjoisseinällä. Se on sisäpuolelta pontitonta vahvaa, maalaamatonta lautaa pystysuunnassa. Oveen on sisäpuolelle kirjoitettu kolme nimeä, O. Simelius, E. Ekholm ja A. Lindstet. Ulkopuolelta ovi on vaakaan laudoitettua ponttilautaa, joka on maalattu keltaiseksi.

Kuva 12. Jusupoffin tallin yksi pilttuista.

Kuva 13. Jusupoffin hevostalli ovelta katsottuna.

Kiinteä sisustus

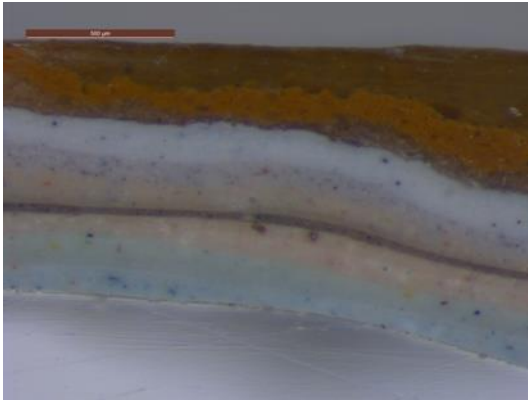
Tallissa on neljälle hevoselle pilttuut. Pilttuiden väliseinät on rakennettu pilareiden vaaraan. Pilarit ovat irronneet niiden katossa olevista paikoista. Väliseinät ovat erikorkuiset, 100 cm - 160 cm, ja niiden laudat on lovettu pilariin. Viimeisen pilttuun väliseinästä on yksi lauta irronnut toisesta päästä. Ensimmäisessä ja viimeisessä pilarissa on loveukset käytävän puolella puomeille, vastapuolella seinällä on paikat puomien toisille päille. Pilttuiden heinäkaukalot ovat itäseinällä. Niiden edessä on noin 120 cm korkea seinä, jonka yläosassa on varsinainen ruokakaukalo. Tämän seinärakenteen alaosassa on heinäluukut jokaisessa pilttuussa. Katossa on aukko, josta heinät voi tiputtaa suoraan tähän rakenteeseen. Ruokakaukaloiden pohjat ovat hevosten syömisestä hyvin kuluneet, oksakohdat ovat kohollaan. Ruokakaukaloiden molemmin puolin on puiset pinnat ehkä siksi, etteivät hevoset ylettyisi toistensa ruokiin.

4.5 Ajurin huoneen maalipintojen poikkileikkausnäytteet

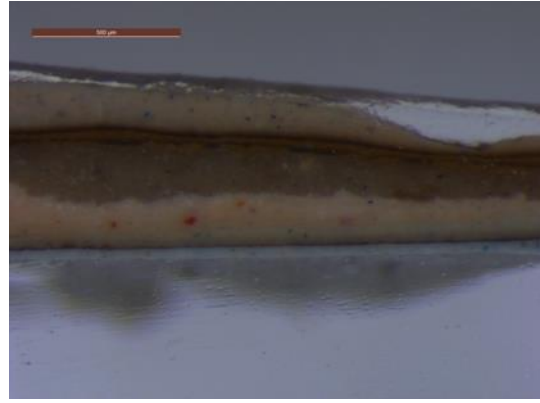
Ajurin huoneessa ei ollut säilynyt juurikaan alkuperäisiä pintamateriaaleja. Maalipintoja löytyi kuitenkin ikkunoiden ja oven karmeista sekä ulko-oven molemmilta puolilta. Säilyneistä monikerroksisista maalipinnoista valmistin poikkileikkausnäytteet. Näytteiden oli tarkoitus antaa viitteitä huoneen aikaisemmista värimaailmoista. Valitsin näytteidenottokohdat siten, että löytyisi mahdollisimman monta maalikerrosta, mutta kuitenkin huomaamattomasta paikasta. Otin näytteet etelän puoleisesta ikkunankarmista, karmin oikeasta pystyosasta ja yläosasta sekä ulko-oven sisä- ja ulkopinnoista.

Valoin näytteet hartsiin Polyester Polyliit, Resin Solution UN 1866 (maahantuojana Terpol Oy), jonka kovettimena käytin Norpol Nr. 1:tä (pakkaaja Terpol Oy). Ne saivat viikon kovettumisaikaa. Tämän jälkeen hion ne 300 kierrosta per minuutti vesihiomapapereilla 2400 hienoon paperiin asti, jotta pinnasta tuli mahdollisimman kiiltävä ja helposti tutkittava.

Ikkunankarmilistan näytteestä erottui yhdeksän maalikerrosta. Maalien värit ovat vanhimmasta nuorimpaan seuraavat: okran keltainen, harmahtava beige, valkoinen, harmaan, beige, ruskea, beige, kellertävä vaaleanvihreä ja sinertävä vaaleanvihreä. Oletettavasti ikkunankarmilistat olivat vaaleanvihreät museoon siirrettäessä, jonka jälkeen ne on maalattiin uudelleen lähes samalla värillä. Katso kuva 14.

Kuva 14. Ikkunankarmilistan maalikerrosten poikkileikkausnäyte. Kuva on 153x.

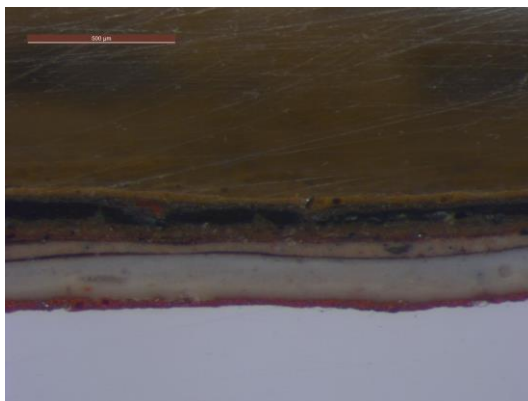

Kuva 15. Ajurin huoneen ovenkarmin yläosan maalikerrosten poikkileikkausnäyte. Kuva 153x.

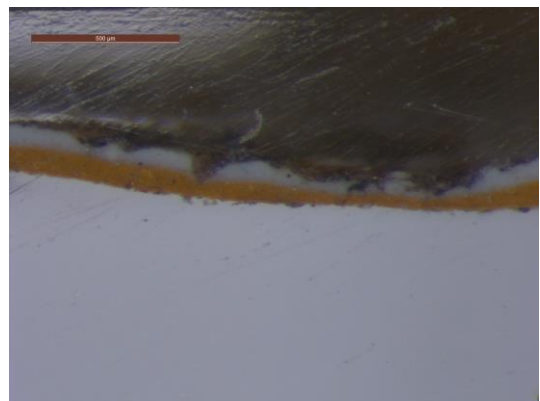
Karmin ylälaudassa on kahdeksan maalikerrosta. Maalien värit ovat vanhimmasta nuorimpaan seuraavat, beige, ruskea, beige, harmaa, beige, kellertävä vaaleanvihreä ja sinertävä vaaleanvihreä. Katso kuva 15.

Huoneen puolelta katsottuna oven oikeassa karmilaudassa oli kahdeksan kerrosta maalia. Kahta väriä oli maalattu useampi kerros peräkkäin. Vanhimmat kerrokset olivat beigen sävyjä ja päällimmäinen maalikerros on punaruskea. Tämä karmipuu on kuitenkin todennäköisesti lisätty korjauksien yhteydessä.

Ulko-oven sisäpinnalta löytyi kahdeksan kerrosta maalia. Katso kuva 16. Kolmanneksi vanhin maalikerros on musta, ja tämänhetkinen pinnassa oleva maali punainen. Näiden väliset kerrokset olivat valeita ja punertavia. Ulko-oven ulkopinnassa ei ole kuin nykyinen keltainen maalikerros. Katso kuva 17. Voisiko olla, että sisäpuolen maalikerrokset kertovat myös ulkopuolen historiasta.

Kuva 16. Ulko-oven sisäpuolen maalikerrosten poikkileikkausnäyte. Kuva 153x.

Kuva 17. Ulko-oven ulkopuolen tämänhetkiset maalikerrokset, aikaisemmat maalikerrokset on todennäköisesti poistettu. Kuva 153x.

4.6 Savilaastinäytteen tutkimus

Savilaastin tyypillinen koostumus on savi, hiekka, kuidut ja mahdolliset lisäaineet (Heikkinen, Heinämies, Jaatinen, Kaila & Pietarila 1989, 33, 34). Silmämääräisen tutkimisen perusteella näyte on tyypillisestä savilaastirappauksesta, joka koostuu savesta, hiekasta ja kuiduista, tässä tapauksessa todennäköisesti oljista. Jos laastin toisen runkoaineen eli hiekan raekoko haluttaisiin tarkemmin selvittää, jotta laasti olisi tarkasti samanlaatuista kuin alkuperäinen, tulisi näytettä tutkia laboratoriossa. Esimerkiksi Panu Kaila on suorittanut vastaavan tutkimuksen Hattulan kirkon hautakappelin savilaastirappauksesta Otaniemessä Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston laboratoriossa vuonna 2004 (Kajaste 2005, 38). Saven raekooksi määritellään 0,002 mm:n kokoiset partikkelit. Hiekan raekoon määrittely on ajan saatossa muuttunut. Hiekan raekooksi määriteltiin aikaisemmin 2-0,2 mm, kun se nykyisin on 2-0,06 mm. (Kaila 2000, 60.)

5 Palautussuunnitelman lähtökohdat ja aihekokonaisuudet

5.1 Jusupoffin tallissa esiteltävät aiheet

Kuva 18. Jusupoffin talli 10.4.2014.

Jusupoffin tallirakennuksessa on paljon potentiaalia erilaisiin näyttelyratkaisuihin. Aiheet, joita näyttely voisi käsitellä, ovat ajurin asuinolot, ajurin ammatti, tallissa säilytetävä ajokalusto sekä tuon ajan kaupunkihevosten pito. Kuvassa 21. on Grönquistien ajuri työssään. Ajurin huone sisustettaisiin ajurin aseman ja elintason mukaan. Tavoitteena on kuvata ajurin työtä ja arkea elävin esimerkein. Tallissa keskitytään hevosten oloihin ja siellä tehtäviin askareisiin. Kärryliiterin näyttelyn aihe on ajokalusto ja sen käyttö ja huolto. Rinnakkaisena aiheena näyttelyssä kulkisi herraskainen Helsinki ja huvilakulttuuri 1800-luvun puolivälissä. Vaihtoehtoisesti ajurin huoneeseen voitaisiin asettaa takaisin Heikelin alkuperäinen näyttely. Siinä keskitytään Helsingin menneeseen huvilakulttuuriin Kaivopuistossa.

5.2 Alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisuus yhdistettynä Heikelin ideaan

Luontevin, loogisin ja lisäksi asiakkaille antoisin idea olisi rakentaa Jusupoffin tallirakennuksen näyttelytilat niiden alkuperäisten käyttötarkoitusten mukaan, joista opas kertoo tarvittaessa lisää. Ajurin huone kertoo palvelusväkeä edustavan yhteiskuntaluokan elämästä ja peilaa samalla elämää vauraassa perheessä, jonka oli mahdollista palkata huvilalleen omaa palvelusväkeä. Ajurin huoneen näyttelyn esineiden valintaa varten tulisi tehdä tarkempi oma tutkimus. Ajurin huoneessa aiemmin olleista esineistä voitaisiin ehkä ajatella palautettavaksi renginkaaappeja. Tallista löytyy tällä hetkellä

Kuva 19. Arthur Grönquist ajaa högh-julingilla noin vuonna 1910 (Stockmann-Grönquist-arkisto).

puuhellan osia, jotka voivat olla peräisin ajurin huoneesta olleesta hellasta (Kuva 27.). Interiööriä voisi elävöittää lyhyillä episodikertomuksilla, joita ammattikunnasta ja heidän edustajistaan löytyy elämäkertojen pohjalta.

Tilavaan kärryliiteriin rakennetaan näyttelykärriä, reistä ja myöhemmistä kulkuneuvoista, joita siellä on säilytetty. Esimerkkejä myöhemmistä kulkuvälineistä ovat Stockmannneilla ja Grönquisteilla 1900-luvun alussa käytössä olleet tandem ja högh-julin (Stockmann 2006, 35). Katso kuva 19. Ajokaluston ohella kärryliiterissä voitaisiin lisäk-

si esitellä muuta Kaivopuiston elämää plansseilla tai kosketusnäytöillä. Jusupoffin huvilan pääövet sopisivat hienosti kärryliiterin näyttelyyn.

Kuva 20. Tony ja Valborg Stockmann kärryajelulla keväällä 1903 aasi Kittyn kyydissä, joka asui Jusupoffin tallissa (Stockmann-Grönquist-arkisto).

Kuva 21. Josefina Grönquist reessä kuskin kanssa (Stockmann-Grönquist-arkisto).

Tallinäyttely toisi esille hevosen merkityksen 1840-1920 -lukujen kaupunkikulttuurissa. Olihan hevonen tärkein tapa liikkua vielä tuolloin, ja niitä täytyi olla paljon kaupungeissa. Tallissa esiteltäisiin kaupunkihevosten pitoa, käyttötarkoitusta, tallin käytön aikana käytettyjä hevostenhoitotarpeita ja mahdollisia silloin tulleita uudistuksia.

5.3 Näyttely ilman opasvartijaa

Helpommin ylläpidettävä ja näin ollen halvempi näyttelyratkaisu olisi hyvin pelkistetty. Ajurin huone sisustettaisiin sen alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisesti kuten edellä. Huoneeseen voisi kurkistaa astumalla eteisestä huoneen puolelle rakennettuun pieneen tilaan jonka seinät ja katto olisivat puurunkoon asennetut laminoitua lasia, eli niin sanottua turvalasia. Tällöin eläimillä ei olisi pääsyä huoneeseen.

Talli ja kärryvaja esiteltäisiin niiden käyttötarkoituksen mukaan, ja ne olisivat yleisölle avoinna ilman opasvartijaa. Näyttelyihin laitettaisiin esille vain vähäarvoisia esineitä, joita ei ole liian vaikea korvata. Suuria tunteita tai rikkaita kokemuksia tällaisella näyttelyllä on vaikea saada aikaan. Säväyksen voisi tehdä suurilla vanhoista valokuvista ja teksteistä tehdyillä printeillä, jotka asetettaisiin omiin telineisiin. Näyttelyä voisi monipuolistaa kosketusnäytöltä selattavalla materiaalilla, etenkin jos kohteessa ei ole opasvartijaa.

5.4 Heikelin idean toteutus, sisältö ja esillepano

Jusupoffin tallin ensimmäisen näyttelyn palautus ajurin huoneeseen on yksi mahdollinen vaihtoehto. Kahdessa valokuvassa näyttelyn esineistö näkyy tunnistettavasti. Olen löytänyt puolet aiemmin esillä olleista huonekaluista Seurasaaressa Muonion aitasta ja kaakeliuunin Mäkiäitasta. Lisäksi seinällä olleista valokuvista on olemassa luettelo. Oletettavasti nämä alkuperäiset näyttelyesineet kuten valokuvat ja patsaat ovat säilytyksessä muualla Museoviraston varastoissa.

Heikelin suunnitteleman näyttelyn palauttamiseksi tulisi tehdä oma tutkimuksensa ja kartoittaa esineet ja valokuvat. Tällainen näyttely olisi herraskaisen Helsingin ja Kaivopuistoteeman lisäksi museohistoriallinen näyttely, joka kuvastaisi vuoden 1919 näyttelytapaa. Tässä näyttelyssä huone oli sisustettu osin vauraampien 1800-luvun puolivälin helsinkiläisten ja osin talonpoikaisin huonekaluin ja esinein. Eri tyyliuuntien huonekalut ja kaakeliuuni edustavat varakkaampien kotien sisustusta, renginkaapit puolestaan talonpoikaista tyyliä ja työväen koteja. Tämän tyyppinen näyttely tosin vastaisi erityisesti vain pienen yleisömäärän kiinnostukseen.

5.5 Muita huomioitavia ratkaisuja avoinnapidossa

Jusupoffin tallirakennuksen jatkuvalle avoinna pidolle olisi hyvä vaihtoehto, että tiettyillä opastuksilla opas kävisi ryhmän kanssa tallin tiloissa. Opas voisi avata ja esitellä ajurin huoneen ryhmälle sekä sulkea sen lähtiessään. Tällainen kohde, johon olisi tilaisuus tutustua vain tiettyinä päivinä tai joka kuuluisi tiettyyn aiherajattuun opastettuun kierrokseen, voisi houkutelua uudella tavalla asiakkaita. Keskustelin aiheesta johtavan rakennennuttajan Marja Ivarsin kanssa 7.3.2014, joka on tutkinut Jusupoffin tallia.

Helsinkiosaston vetovoimaisuuden parantamiseksi voisi tallirakennuksen ympärille kehittää erilaisia elävöittämissähtumia. Tallirakennukselta voisi lähteä ajurin tarjoamia hevos- tai aasiajeluja tiettyinä päivinä viikosta. Tuulahdus Kaivopuiston huvilaelämästä voitaisiin tarjota järjestämällä tallia ympäröivässä puutarhassa teetarjoilua tai pitää musiikkiesityksiä, kuten ruhtinatar Zenaida Jusupoff oli tehnyt. Kohteen elävöittämisen suunnittelua tulisi jatkaa edelleen.

6 Jusupoffin tallin tilojen palautussuunnitelma näyttelytiloiksi

Kaikki rakennuksen tilat tulee tyhjentää sinne kuulumattomasta tavarasta ennen kuin niitä voidaan ryhtyä palauttamaan näyttelyasuun. Lisäksi tilat tulee myös imuroida.

6.1 Pintamateriaalit

Eteinen

Museoviraston restaurointiyksikön arkistosta löytyy pienet tapettifragmentit kahdesta tapetista, jotka on otettu ajurin huoneen eteisestä 1970-luvun puolivälissä. Tapettifragmentit ovat niin pienet, ettei niistä pysty selvittämään tapetin raporttia. Tämän vuoksi alkuperäistä tapettia ei ole mahdollista rekonstruoida. Fragmenteissa ei myöskään ole merkintöjä valmistajasta. Tapettitietokannasta (<http://tapetti.nba.fi/>) ei 24.3.2014 löytynyt suoraan samaa tapettia. Alemman tapettikerroksen tapetin pienten fragmenttien kuviointi oli hyvin samankaltainen kuin Sinebrykoffin puutalossa ollut harkkotapetti, joka löytyi tapettitietokannasta (Heikkinen 1977). Tämä harkkotapetti on ollut tuotannossa vuosina 1870–1899 ja se on tyypillinen tuon ajan eteisen tapetti. Ajallinen jakso sopii erittäin hyvin tallin ikään. Päälimmäisen kerroksen tapettifragmenttien kuviointi on vielä hankalammin hahmotettavissa. Yhdestä fragmentista hahmotuu kukka, jonka halkaisija on noin 60 mm ja lehti noin 25 mm. Kasviaiheiden painotyyli on kulmikas, ikään kuin pikselimäinen. Tapetin tyyli on mahdollisesti 1800-luvun lopulla alkunsa saanut itämaisia mattoja imitoiva tyyli (Heikkinen 2009, 249). Ajallisesti tämä sopisi päälimmäiseksi tapetiksi. Huoneen oven karmi on eteisen puolelta harmaansininen. Sävy vastaa NCS-järjestelmässä S1020-R80B:n ja S2020-R80B:n väliltä olevaa sävyä. Sävy S2020-R80B on liitteessä 2.

Kuva 22. Harkkotapetin fragmentit.

Kuva 23. Itämaisen maton jäljitelmätapetti.

Ehdotan ajurin huoneen eteiseen teetettävän joko kertaustyylistä harkkotapettia tai itämaista mattoa imitoivaa tapettia tulostetapettikopioina. Tulostetapettikopioista on Museovirastolla kokemusta Urajärven kartanoon tehdyistä kopioista. Siellä käytetyt kopiot tulostettiin suurmustesuihkutulostimella, ja tässä tapauksessa paperiksi oli valittu Cansonin lumppukuituinen valokuvapaperi (Rotonen 2012, 6). Museoviraston tapetti-fragmenttikokoelmasta tai kohteista valitaan tallista löytyneitä tapettifragmentteja vastaava fragmentti. Tapetista tulee saada koko raportti kuvatuksi, jotta tulosteet voidaan tehdä. Tapettia tukemaan tulisi seinät ensin pinkopahvittaa Museoviraston korjauskortistosta löytyvän pinkopahvikortin ohjeiden mukaisesti. Tapetointiin käytetään metyyli-selluloosaliisteriä. Eteisen puolelta ajurin huoneen ovi ja vintille johtava ovi maalataan öljymaalilla mahdollisimman samanväriseksi karmin kanssa.

Ajurin huone

Ajurin huoneen seinissä näkyvien rappausjälkien perusteella huone on ollut aikaisemmin rapattu (Kuva 24). Huone on ollut myös pinkopahvitettu ainakin Seurasaassa seinistä löytyneiden fragmenttien ja valokuvien perusteella. On hyvin mahdollista, että huone on ollut Kaivopuistossa rappauksen lisäksi myös tapetoitu, koska eteisenkin on ollut tapetoitu vähintään kahteen kertaan. Tällä perusteella huone voitaisiin tapetoida, mutta ajurin huoneen mahdollisista tapeteista ei ole olemassa fragmentteja eikä dokumentteja. Näin ollen tapettityypin valinta olisi hyvin vaikeaa. Kahdesta Seurasaassa vuonna 1955 otetusta interiöörivalokuvasta ei voi erottaa pinkopahvien mahdollista kuviota, mutta ikkunan ja oven ympäri näkyy kiertävän reunapaperi, joka sulkee pois tapetin tuolta ajalta. Alfred Kolehmainen vuonna 1966 seinistä ottamissa kuvissa pinkopahvin riekaleita näkyy, mutta näistäkään ei voi kuviota havaita. Voi hyvin olla, että pinkopahvit ovat olleet Seurasaassa yksiväriset. Löysin ajurin huoneesta kaistaleen tapettikerroksia pakattuna aaltopahviin, mutta niiden alkuperästä ei ole tietoa. Näistä tapeteista olisi hyvä tehdä erillinen tutkimus. Kun huone tullaan siivoamaan, voi sieltä löytyä tapettifragmentin tiedot irrallisella paperilla. Seinien pintamateriaalia valittaessa Jusupoffin tallin ajurin huoneeseen on kuitenkin otettava huomioon, että talli edustaa uusgotiikkaa, ja että tallin tiilijäljitelmä on palautettu julkisivuun vuonna 1979. Voisi ajatella, että rappaus olisi ollut esillä alkuperäisen tiili-imitaatiomaalauksen aikaan. Tällöin talo olisi antanut vaikutelman muuratusta rakennuksesta sekä sisältä että ulkoa asuinhuoneen osalta. Ehdotan savilaastirappauksen palauttamista. Mikäli huoneessa ollut tapettityyppi tarkentuu, voidaan se lisätä rappauksen päälle.

Kuva 24. Ajurin huoneen seinä vuonna 1966. Kuvannut Alfred Kolehmainen (Museovirasto, kuvakokoelmat).

Ennen rappauksen tekoa tulee muut mahdollisesti rakennusta liikuttelevat työt tehdä ensin, jottei rappaus ala halkeilla. Rappauksen kiinnitystä varten tehdään seinässä näkyvän varjokuvan mukainen rimoista tehty ristikko, jonka lisäksi seinä tikutetaan. Savilaasti koostuu savesta, hiekasta, pitkistä kuiduista, kuten usein esimerkiksi olkisilpusta ja vedestä. Siihen on myös voitu lisätä erilaisia lisäaineita, kuten kalkkia tai lantaa. (Heikkinen ym. 1989, 34.) Savilaastia voi-

daan varioida paljon. Saviyhdistys savirakentamisen edistämiseksi ry ohjeistaa perussavilaastin sekoituksen seuraavasti: ”2 la-

pionkärjellistä savea, 2/3 sangollista 0.6-1.5 hiekkaa, 1 sangollinen 0.2-0.7 hiekkaa, 1/4 sangollista silttiä ja 1/4 sangollista maasta kaivettua silttiä, 1/3 sangollista pölyä.” (Savirappaus.) Laastin tulee olla sopivan jäykkää, ja sopivan suhteen löytää kokeilemalla (Volhard & Westermarck 1994, 105). Savilaastin teko aloitetaan sekoittamalla saveen vettä. Seoksen täytyy olla hyvin tasaista ja vain vähän juoksevaa, kun siihen seuraavaksi lisätään runkoaine eli hiekka ja oljet. (Kajaste & Kuivalainen 2005, 25.)

”Savirappari Ilkka Lempisen ohjeen mukaan saveen, nesteeseen ja runkoaineeseen oikea määrä tarkastetaan käsikokeella. Käsikokeessa kämmenpuolen sormien päälle otetaan savilaastia. Kun käsi nostetaan pystyyn tulee saveen pysyä valumatta sormissa. Sitten käsi käännetään kämmenselkää ylöspäin ja suurin osa laastista tulee pudota sormilta. Jos laasti ei pysy valumatta käden ollessa pystyssä on savea liian vähän. Jos taas laasti ei putoa kun käsi on käännetty, savea on liian paljon ja laastiin tulee lisätä runkoainetta.” (Kajaste & Kuivalainen 2005, 25.)

On mahdollista, että karkean savilaastin päälle on tehty 5-10 mm hienompi kalkkilaastikerros, jolla täytettiin normaalista kuivumisesta johtuvat ensimmäisen kerroksen halkeamat ja muu pinnan karkeus. Pinnasta tehtiin hierontämällä sileä. Mielestäni tätä viimeistelyä voitaisiin käyttää ajurin huoneessa, koska sitä on käytetty joissain kohteissa 1800-luvun jälkipuoliskolla, ja onhan Jusupoffin talli tavallista tallia hienompi. Toisaalta rappauspinta voitiin silottaa myös kredeeraamalla, eli liimamaalia hierrettiin seinän huokosiin. (Heikkinen ym. 1989, 40.)

Rappauspinta voidaan maalata liimamaalilla tai kalkkimaalilla. Liimamaalin valmistukseen tarvitaan vettä, liitua ja eläinliimaa. Ensimmäisenä valmistuspäivänä materiaalit valmistellaan. Viiteen litraan vettä lietetään 10 kg liitujauhoa ja eläinliimaa 250-350 g. Liima voi olla esimerkiksi jänisliimaa, joka turvotetaan pienessä määrässä kylmää vettä. Seuraavana päivänä vesi kaadetaan liiman seasta pois ja liima sulatetaan vesihauhteessa. Kun liima on sulanut, se kaadetaan veteen lietettyyn liituun jatkuvasti sekoittaen. Maalia tulee testata ennen varsinaista maalaamista. Pinnasta ei saa irrota liitua sitä pyyhkäistäessä, mutta jos maali liituuntuu on siinä liian vähän liimaa. Maali ei saa kuivessaan alkaa lohkeilemaan, jos näin käy on maalissa liikaa liimaa. Maalattava pinta täytyy pohjustaa, jotta maalin vesi ei imeydy seinään liian nopeasti. Yksi seinäpinta on maalattava kerrallaan loppuun, jotta maalausrajoja ei jäisi valmiiseen pintaan. Huoneen tulee olla suljettu maalauksen ajan, jotta maali ei kuivuisi maalattaessa liian nopeasti. Työn päätteeksi seinät on hyvä kuivattaa nopeasti. Viidellä litralla liimamaalia maalaa noin 10 m². (Heikkinen ym. 1989, 38-40.) Toisen lähteen mukaan neliömäärä saadaan jo litralla. Pohjustuksen voi tehdä esimerkiksi liimavedellä. (Asu-Raag, Bulatovic Trygg, Kiil, Kuusmann, Männistö, Simi, Teppart, Tuomela ja Töugjas 2012). Tässä tapauksessa, kun on kyseessä rappauksen maalaus, voisi ajatella maalimenekin olevan lähempänä 5 l / 10 m². Menekkien arvioiden erot voivat johtua siitä, että maalattujen pintojen imukyky on ollut erilainen.

Kalkkimaalilla työskentely vaatii monta vaihetta. Erityisesti ikkunat on suojattava maaliroiskeilta, koska kalkki on alkalista ja syövyttää lasia. Savirappaus kastellaan ensin kalkkivedellä. Varsinainen kalkkimaalaus vaatii kaksi kerrosta. Ensimmäinen kerros tehdään, kun seinä on kalkkivedellä kasteltu ja toinen kuivaan seinään parin päivän päästä. Maalaustyö tehdään suurella harjalla, usein hakkurilla nopeilla vedoilla ristiin. Maalia ei saa hiertää ja harjassa tulee olla runsaasti maalia. Jos työjälki on epätasainen, sitä voidaan tasoittaa varovasti hakkurilla töpötellen. Koska maali jättää kuivuttuaan työrajan, on yksi seinä maalattava kerrallaan loppuun. Kalkkimaali kannattaa tehdä itse. Valmiissa maalissa saattaa olla uusintamaalauksia hankaloittavia lisäaineita. Ensimmäinen tehdään kalkkivesi puhtaaseen veteen, johon sekoitetaan 20 % veden määrästä märkäsammutettua kalkkitahnaa. Tämän jälkeen seos seisotetaan 1-2 vuorokautta ilmalta eristettynä, tämän jälkeen kalkkitahna on painunut pohjalle, ja sen päällä seisoo kalkkivesi. Samalla tahnalla voidaan valmistaa vielä viitisen kertaa kalkkivettä. Kalkkimaali valmistetaan kalkkiveteen lisäämällä siihen märkäsammutettua kalkkitahnaa noin 40-50 %. Maali siivilöidään ennen käyttöä ja käytön aikana sitä tulee hämmentää, ettei kalkki pääse laskeutumaan pohjaan. Kalkkimaali on ohutta ja se peittää vasta kuivana.

Liian vetinen maali ei ole kuitenkaan hyvää, sillä märässä jäljessä pitää siveltimen jäljen näkyä. Yhdellä litralla kalkkimaalia maalaa 2 m². (Kaila 2000, 651-655.)

Maalien värien ja sävyjen valitseminen huoneen pinnoille ei ole yksinkertaista. Painokkaimmat perusteet värivalinnoille löytyvät näkyviltä pinnoilta ja poikkileikkausnäytteistä. Niistä löytämäni sävyt olivat kaikki joko vaaleita tai keskitemmisiä. Vanhemmista maali-kerroksista löytyi harmaan ja beigen sävyjä, ja päällimmäiset kerrokset olivat vaaleanvihreitä, paitsi oven karmin toinen pystyosa. Oven värityksen voi päätellä ovenkarmin värityksestä, mutta seinien ja jalkalistojen väreistä ei ole jäljellä mitään dokumenttia. Näissä kohdissa voin perustella valintojani yksinomaan tyyllisuunnalla ja kokonaisuudella. Uusgotiikkaa edustavissa kohteissa tavataan vaaleita pintoja ja yksityiskohtia. Uusgotiikka saattokin joissain interiööreissä lähestyä myös 1800-luvun uusklassismia ja olla sävyiltään vaaleaa (Nokela 1997, 182). Eräänä esimerkkinä vaalean sävyisestä interiööristä Leena Nokela kuvaa Seurasaarella sijaitsevaa tyylipuhdasta uusgottilaista Florinin huvimajaa. Hän mainitsee kuvatekstissään huvimajan kauniin lautalattian ja harmaalla laveeratut tapetit. Helsingin Ritarihuoneen sisustus, joka on myös vaalea, on hänen mukaansa panelointineen hienostunutta uusgotiikkaa. (Nokela 1997, 182, 184.) Näihin esimerkkeihin tukeutuen voin ehdottaa ajurin huoneen seiniä maalattavaksi vaalealla siniharmaalla sävyllä, NCS-järjestelmän sävyjen S1005-R80B ja S0505-R80B välistä olevalla sävyllä (Katso Liite 2.).

Kuva 25. Ajurin huoneen ulko-ovi on auki, joka takaa ajurin huoneen ovi näkyä. Yksityiskohta kuvasta 26.

Ajurin huoneen ovi ei ole tullut työni aikana esille mistään. Se näkyy kuitenkin kahdessa valokuvassa. Signe Branderin vuonna 1910 ottamasta valokuvasta otetussa yksityiskohtakuvassa 21. näkyy sen ulkopuoli ja Paavo Kyytisen vuonna 1955 ottamassa kuvassa 7. näkyy oven sisäpuoli. Mikäli alkuperäistä ovea ei löydy, ehdotan nykyisen uuden oven vaihtamista kuvien mukaan tehtyyn rekonstruktioon. Oven ulkopuoli tulisi Branderin kuvan mukaan vaakaan asetetusta ponttilaudasta, jotka on jaettu kahteen peiliin. Sisäpuoli tulisi Kyytisen kuvan mukaan kahdeksasta pystyyn asetettua laudasta. Sisäpuoli näkyy myös Museoviraston arkistossa

olevassa poikkileikkauspiirustuksessa vuodelta 1967. Ovi maalataan karmin värityksen mukaan sisäpuolelta vaaleanvihreäksi. Sävy on NCS-järjestelmässä S1010-B90G:n ja S2010-G10Y:n välistä oleva sävy.

Kuva 26. Jusupoffin talli Kaivopuistossa vuonna 1910. Kuvan on ottanut Signe Brander (Helsingin kaupungin valokuva-arkisto).

Huoneesta puuttuvat lähes kaikki listat. Katto- jalka- ja oven karmilistat puuttuvat kokonaan, ja ne tulee palauttaa vuoden 1967 piirustuksien mukaan (Kolehmainen & Puurunen 1967). Vain ikkunalistat ovat paikoillaan. Niiden maali on osaksi krakeloitunut ja irrallaan, kuten myös osaksi karmien maali. Joistakin osioista maali on jopa rapsutettu listoista pois. Nämä huoneen ainoat autenttiset maalikerrokset säilyttävät sen arvokasta historiaa. Näin ollen hilseilevä maali tulee konsolidoida käyttäen liimaa, joka sivelään tai injektoidaan maalilastujen alle. 5-10-prosenttinen Paraloid B 72 -liuos tolueenissa on juuri tähän sopiva, koska oletettavasti öljymaalina olevat maalilastut liimataan puuhun (Ruuben 2008). Valmis akryyliiima, jota tässä myös voitaisiin käyttää olisi Lascaux Medium for Consolidation. Toinen vaihtoehto voisi olla esimerkiksi PVA-liima, esimerkiksi Kiilto B3, joka kiinnittäisi maalilastut puuhun hyvin. PVA:n kuivumiskutistuma voi kuitenkin olla riski ohuemmille maalikerroksille. Paraloid on vähemmän kiiltävä kuin PVA, mikäli liimaa pääsee maalipinnalle. Lisäksi valumat voi siistiä pois asetonilla tai tolueenilla. (Hamilton 2000). Liimausta voi helpottaa lisäämällä maalilastun alle ensin etanolilla, joka auttaa kapillaarisesti liiman kulkeutumista peremmälle. Liiman li-

säämisen jälkeen pinta eristetään Melinexillä ja lastua painetaan lämpöusikalla miedolla lämmöllä. Liima kuivuu myös ilman lämmitystä (Hamilton 2000), mutta hiutaleet ovat jonkin verran käpristyneet, ja ne saadaan lämmöllä laskeutumaan.

Listat puhdistetaan nihkeällä mikrokuitusäämiskällä, joka on kostutettu Miniriskillä pehmenneettyn veteen. Ikkunat voidaan pestä samoin, mutta erityistä varovaisuutta noudattaen. Ikkunoiden pesu viimeistellään kuivalla mikrokuitusäämiskällä. Kyytisen kahdessa valokuvassa ikkunan ja oven karmilistat ovat yhtä vaaleat, mutta jalkalistat ovat näitä tummemmat. Ikkunankarmilistat tulee maalata ja kitata vain niiltä osin kuin välttämätöntä. Maalaustyö tehdään mahdollisimman samalla sävyllä kuin tämänhetkinen pintamaali on, NCS-järjestelmän sävyjen S1010-B90G:n ja S2010-B90G:n sävyjen välistä olevalla sävyllä. Toinen hyvä vaihtoehto vaaleanvihreälle olisi maalata ikkunan-karmilistasta löytyneellä siniharmaalla sävyllä S2005-R80B, jolloin myös huoneen ovi ja sen karmit maalattaisiin samoin. Harmaa voisi olla rauhallisempi kokonaisuudessa, ja toiseksi emme voi olla varmoja, mikä on ollut seinien asu vaaleanvihreiden listojen aikaan. Kattolistat vaikuttavat kuvissa maalaamattomilta, mutta ne voivat kuitenkin olla kuultomaalatut. Esimerkiksi Florinin huvimajan lattialistat näyttäisivät olevan kuultomaalatut Heikkisen (2009) sivun 62 kuvan perusteella. Ajurin huoneen katto- ja jalkalistat ovat mahdollisesti olleet molemmat kuultomaalattuja eri tummuusasteilla. Tällä tavoin voitaisiin uudetkin katto- ja jalkalistat käsitellä.

Kyytisen interiörökuvassa (Kuva 7.) ovenkarmit näyttävät kauttaaltaan yhtä vaaleilta karmilistat mukaan lukien. Karmilistojen voidaan olettaa olleen saman vaaleanvihreät kuin kaksi karmipuutakin. Kolmannen karmipuun, joka taas on ruskea, voidaan ajatella olevan vaihdettu aiempien korjauksien yhteydessä. Samassa kuvassa ovi näyttää yhtä vaalealta kuin karmitkin, jotka ovat hyvinkin voineet olla samaa vaaleaa vihreää. Katto ja lattia jätetään puupinnalle, kuten Kyytisen kuvista niiden nähdään olleen. Myös kattolistat näyttäisivät olleen maalilta. Jalkalistat kuitenkin ovat selkeästi yksiväriset ja muita tummemmat.

Ehdotan kaikkia puulle tehtäviä maalaustöitä suoritettavaksi Uula-pellavaöljymaalilla, joka on perinteinen hengittävä öljymaali. Tikkurilan Empire-kalustemaali on myös hyvä maali, mutta se on alkydiöljymaali eikä kuulu rakennuksen aikakauden maaleihin. Ennen maalaustöitä huoneen katto, seinät ja lattia kuivapuhdistetaan imurilla käyttäen apuna harjaa tai sivellintä. Lisäksi lattia luututaan huolellisesti nihkeällä käytten laimeaa Minirisk-liuosta.

Kärryliiteri

Kärryliiteri on varsin yksinkertainen tila ilman maalipintoja. Huoneen suurin ongelma on rakenteellinen vaurio välipohjassa. Siinä on reikä julkisivun puolelta katsottuna vasemmalla etunurkassa. Kärryliiterin katto on notkollaan reiän suuntaan. Välipohjan vasat eivät todennäköisesti ole kunnossa. Vasat tulee tarkistaa ja tarvittavilta osin vaihtaa. Sisäkatto korjataan vaurioituneelta alueelta samanlaisella höylätyllä laudalla kuin se on ollut. Naulaukseen tulee käyttää takonauloja, kuten alkujaan on käytetty. Katto, seinät ja lattia imuroidaan perusteellisesti käyttäen apuna harjaa ja pensseliä. Lisäksi lattia luututaan huolellisesti nihkeällä liinalla käyttäen laimeaa Minirisk-liuosta. Kaikkia hirsien ja lautojen koodauksia ja nimimerkintöjä tulee varoa, etteivät ne kulu. Ikkuna pestään samoin kun ajurin huoneen ikkunat.

Talli

Tallissa ei ole maalipintoja. Pilttuiden rakenteet tulee korjata, pudonneet seinälaudat nostaa loveuksiinsa ja pilarit tukea ja kiilata takaisin paikoilleen. Katto, seinät ja lattia imuroidaan perusteellisesti käyttäen apuna harjaa ja pensseliä. Lisäksi lattia luututaan huolellisesti nihkeällä liinalla käyttäen laimeaa Minirisk-liuoksta. Kaikkia hirsien ja lautojen koodauksia ja nimimerkintöjä tulee varoa, etteivät ne kulu.

6.2 Esineistö ja kirjalliset dokumentit

Vain harvoista tallirakennuksen esineistä on dokumentteja jäljellä. Niiltä osin kuin olen löytänyt todisteta tietynlaisista esineistä, voin ehdottaa niitä korvaavia esineitä esillepantaviksi. Suureksi osaksi tarkat esineiden vallinnat tulee tehdä huolellisen etnologisen tutkimuksen perusteella. Tallirakennuksen ainoiksi alkuperäisiksi tallessa oleviksi esineiksi voidaan luokitella varmasti ainoastaan seiniin naulattavat naulakot. Niitä on sekä kärryvajan että tallin seinillä. Löysin ajurin huoneesta kaksi samalla kädenjäljellä tehtyä noin metrin mittaista naulakkoa irrallaan. Naulakot ovat kuuluneet luultavasti eteiseen, johon ehdotan niitä asennettavaksi.

Merkittävin kaluste ajurin huoneessa on uuni. Tallin palovakuutusasiakirjassa vuodelta 1844 vakuutetaan tiiliuuni, jossa on keittosyvennys, ”en tegelugn med nicher” (Heikel 1919, 66; Stockmann 2006, 6). Myös vuodelta 1875 olevissa rakennuspiirustuksista ilmenee tuon kuvauksen mukainen ratkaisu (Rakennuspiirustukset tallille 1875; Stockmann 2006, 19). Kuvaukseen sopiva muurattu puuhella oli rakennuksessa myös silloin, kun rakennus purettiin Seurasaareen siirrettäväksi. Löysin Museoviraston kuvakokoel-

mista kuvan uunista, jonka ympäriltä rakennus oli jo purettu. Kuvassa puuhellan parina on peltikuoriuuni eli niin sanottu pönttöuuni. Rakennuksen uunista löytyvät siis yhteneväiset dokumentit pian rakennuksen valmistumisen jälkeen vuodelta 1844, rakennuksen Kaivopuistossa tapahtuneen siirron jälkeen vuodelta 1875 sekä vielä vaiheesta, jolloin rakennus purettiin Seurasaaressa siirtoa varten. Tämä kuva on luultavasti vuodelta 1916. En tiedä, onko mahdollista, vaikka vakuutuksessa puhutaankin tiiliuunista, että sillä olisi tarkoitettu peltikuoriuunia. Onhan peltikuoriuuni myös tiilirunkoinen. Olen yrittänyt etsiä peltikuoriuunille tai pönttöuunille ruotsinkielistä sanaa, mutta vastinetta ei tunnu löytyvän. Ruotsinkielessä käytetään myös peltikuoriuunista sanaa kakelugn. Asiaa pitäisi vielä selvittää. Joka tapauksessa peltikuoriuuni sopisi paremmin palvelusväen asumukseen kuin kaakeliuuni, jollainen huoneessa on viimeksi ollut. Peltikuoriuunit yleistyivät 1800-1900-lukujen vaihteessa (Heikkinen, ym. 1989), mutta uunityyppi on tunnettu jo paljon aikaisemmin 1820-luvulta lähtien. Lisäksi erityisesti Venäjällä tämä uunityyppi on otettu varhain käyttöön. (m.t., 104.)

Kuva 27. Jusupoffin tallin uuni Kaivopuistossa tallin purkamisen jälkeen noin vuonna 1916 (Museovirasto, kuvakokoelmat).

Ehdotan ajurin huoneeseen palauttavaksi valokuvan mukaisia uuneja. Muuratulle puuhellalle on vahvat todisteet siitä, että se on ollut interiöörin alkuperäinen ratkaisu. Peltikuoriuunin palauttamiselle kuva on vahva peruste, jota vuoden 1875 piirustukset tukevat. Lisäksi uunityypin luontevuus vakuuttaa sen olevan oikea valinta. On silti mahdollista, ettei peltikuoriuuni ole ollut ainoa uunityyppi, jota rakennuksessa on käytetty sen Kaivopuistossa olon aikana. Tulee selvittää, mistä tallista löytyvät uunin osat ovat peräisin ja mihin ne on tarkoitettu, vai ovatko ne jopa ajurin huoneen alkuperäisestä uunista. Uunin palauttamista varten tulee sille tehdä asianmukaiset perustukset.

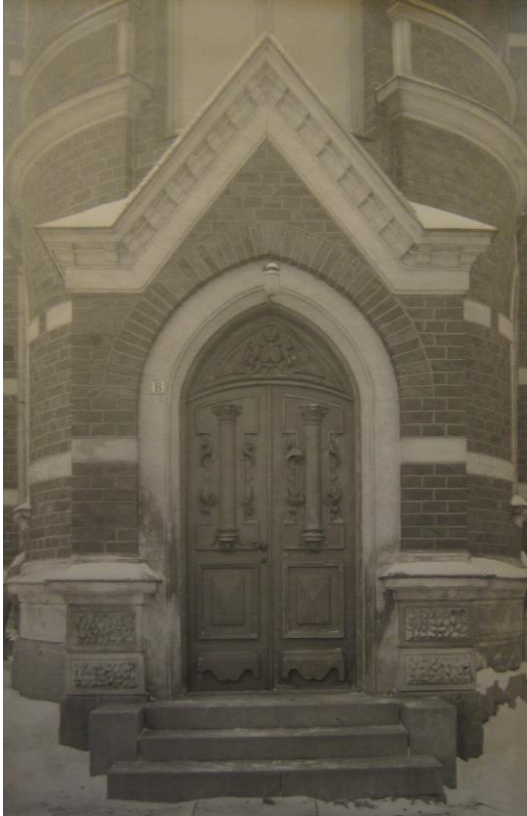
Branderin kuvasta vuodelta 1910 (Kuva 26.) näkyvät ajurin huoneen ikkunaverhot. Toisessa ikkunassa on isoin kukin koristeltu pitsikappa, ja sivuilla näyttäisi olevan valkoiset puuvillaverhot (Kuva 28.). Toisessa ikkunassa on pitsiverhot, jotka on kuvioitu juokseva koira -ornamentilla ja kukkasilla (Kuva 29.). Koristeaiheet voivat olla eri verhoissa tai siten, että juokseva koira reunustaa verhoja ja niiden keskellä on kukkia. Toisessa kuvassa, joka on otettu 1910-luvulla on toisessa ikkunassa pystyraitaiset ikkunaverhot. Raita on noin 2 cm leveä. Kuvat ovat rakennuksen viimeisiltä vuosilta Kaivopuistossa. Ehdottaisin yksinkertaisimman verhotyyppin palauttamista, eli pystyraitaisia verhoja ajurin huoneeseen.

Kuva 28. Yksityiskohta kuvasta 26.

Kuva 29. Yksityiskohtaa kuvasta 26.

Kuva 30. Jusupoffin huvilan pääovi 1910-luvulla, oven päällä on Jusupoffien sukuvaakuna (Helsingin kaupungin kuva-arkisto).

Jo liki sata vuotta ovat Jusupoffin huvilan uusgotiikkaa edustavat pääovet odottaneet näyttelyyn pääsyä. Ne tulee puhdistaa pölystä imurilla käyttäen apuna pensseliä. Haljenneet koristeaiheiden palat tulee liimata kiinni Paraloid B 72 -liimalla. Eläinliima olisi hyvä muuten, mutta ulkorakennuksessa se saattaisi olla heikkoa. Puuttuvat palat koristeaiheista täytyy veistää samasta puusta kuin ovi on tehty. Mikäli puulajia ei helposti tunnista silmämääräisesti, on puulaji tunnistettavissa mikroskoopilla hyvin ohuesta leikkeestä, joka on otettu valittuun puun syynsuuntaan. Maalipinnan konservointi tulee arvioida puhdistuksen jälkeen.

6.3 Museotekniikka, esillepano ja opastus

Tallirakennuksen sähköistys tulee suunnitella uudelleen. Pintavetoja, suuria koteloiteja ja muita laitteita tulee välttää. Laitteiden tulee olla huomaamattomat, poikkeuksena palohälyttimet ja liikkeentunnistimet, joiden paikat määräytyvät niiden toiminnan mukaan. Ajurin huoneeseen oven viereen asennetut sähkölaitteet tulee sijoittaa siten, etteivät ne ole näkyvillä. Mikäli mahdollista, ne voitaisiin sijoittaa mieluummin kärryvajan puolelle ja sielläkin piiloon. Ajurin huoneen ja kärryvajan valaistus tulee tehdä uudelleen. Tämänhetkiset loisteputket ja pyöreät kupuvalaisimet ovat täysin epäsopivat ja ne tulee poistaa. Ajurin huoneessa on kolme ikkunaa, joten lisävalaistus ei ole välttämätöntä. Mikäli valaistusta tarvitaan ikkunattomassa kärryliiterissä tai jos talli on liian hämärä, voitaisiin näissä tiloissa käyttää vaijereilla olevia kohdistettuja LED-valaisimia. Valon määrä ja valaistu alue olisi niillä helppo halita. LED-valaisimet ovat pieniä, ja mustat vaijerit olisivat huomaamattomia muuten hämärissä tiloissa. Koska nämä valot palvelevat nykytarpeita, ne voivat olla modernit. Kärryliiterin molempia pariovia auki pitämällä valoa tulisi riittävästi, mutta sateella se olisi hieman ongelmallista.

Näyttelyesineitä ja talon rakenteita uhkaavat monet tekijät. Voimakas valo, suuret kosteus- ja lämpötilavaihtelut, ultraviolettisäteily, lika, ilman epäpuhtaudet, tuhoeläimet ja ilkivalta on huomioitava näyttelyä suunniteltaessa. Näyttelyn olosuhteita tulee seurata. Valo aiheuttaa esineissä esimerkiksi haalistumista, kellastumista ja haurastumista. Valon ja ultraviolettilon määrää voidaan hallita valitsemalla valaisimien voimakkuus oikein sekä ikkunaverhojen ja uv-kalvojen avulla. Lämpötila ja ilmankosteus kulkevat käsi kädessä: mitä lämpimämpi ilma, sitä enemmän se pitää kosteutta itsessään. Osa näyttelyesineistä on paikoillaan ympäri vuoden, jolloin ilman kosteudessa ehtii tapahtua suuria muutoksia. Seurasaaren ulkomuseon rakennuksissa seurataan tilojen ilmankosteutta ja lämpötilaa hygrotermografeilla. Näistä syistä huoneeseen tulee asettaa hygrotermografi, jolla voidaan seurata, tapahtuuko huoneen ilmankosteudessa nopeita rajuja muutoksia, jotka voivat vaurioittaa esineitä. Paikka tulee valita siten, että se on huomaamaton, mutta jossa ilma pääsee liikkumaan. Avoinna olevat tilat pölyntyvät, ikkunoille kertyy kuolleita hyönteisiä ja asiakkaiden kengissä kantautuu sisälle suuri määrä hiekkaa ja likaa. Sisälle kertyneen hiekan päällä kävely hioo lattiaa, joten hiekka täytyy säännöllisesti imuroida. Tilat tulee siivota kerran viikossa. Jos ajurin huoneeseen yleisö ei pääsääntöisesti pääse, niin siellä riittänee siivous kerran kuussa. Tuhoeläinten jälkiä täytyy aktiivisesti seurata. Oravien ja ihmisten tekemät vahingot voidaan minimoida, jos paikalla on opasvartija. Jos asiakkaat saavat katsella ajurin huoneeseen vain rajoitetulta alueelta, estää rajaaminen tällaiset vahingot.

7 Yhteenveto

Jusupoffin talli on yksi Seurasaaren ulkomuseon ainutlaatuisista kohteista, joka on ollut jo lähes 50 vuotta suljettuna yleisöltä. Jotta talli saataisiin taas yleisölle avoimeksi, sen näyttely tulee suunnitella uudelleen. Halusin tehdä opinnäytteeni tästä innostavasta ja tarpeellisesta aiheesta. Jusupoffin tallin interiöörin palautussuunnitelma museon näyttelytiloiksi tuotti suurimman haasteen tiedonhankinnassa rakennuksen historian selvittämisen osalta. Talli on ollut toissijainen palvelusväen käytössä oleva rakennus, jonka muutoksia ei ole sen käytön aikana erityisesti kuvattu tai dokumentoitu. Toisaalta rakennus tuotiin erityisyytensä vuoksi Seurasaareen jo museon varhaisessa vaiheessa, mutta museon dokumentointi oli silloin erityyppistä kuin nykyisin. Tästä syystä löysin enemmän tietoa rakenteellisista korjaustöistä kuin pintamateriaalien käytöstä.

Aloitin tiedon hankinnan Seurasaaren ulkomuseon konservoinnin Jusupoffin tallin dokumenttikansioista. Kansioon on kerätty tietoa rakennuksen vaiheista museossa. Suuri osa näistä dokumenteista oli kopioita, joiden alkuperäiset kappaleet ovat toisaalla. Aju-

rin huoneen interiööristä otetuista valokuvista löytyi kaksi tummaa valokopiota. Kuvien yksityiskohdista ei saanut kuitenkaan selvää. (21. Jusupoffin talli N.D..)

Painettuja lähteitä juuri opinnäytetyöni kohteesta löysin kirjastoista ainoastaan kaksi kappaletta. Tästä syystä kävi selväksi, että arkistoista löytyvillä dokumenteilla tulisi olemaan suuri arvo työlleni. Suuntasin aluksi Kansallismuseon Seurasaari-arkistoon. Sieltä löysin arvokasta tietoa rakennuksen siirtämisestä museoon sekä museon intendentin Heikelin ajatuksia Jusupoffin tallista. Tallin interiööreistä ei kuitenkaan löytynyt dokumentteja. Rakennukseen liittyvät tiedot koskivat etupäässä rakenteellisia töitä ja palovakuutuksia.

Museovirastosta sain hankituksi monipuolisimmin tietoa. Museoviraston kirjastosta löytyi kaksi tärkeintä Jusupoffin huvilan historianjulkaisua, jotka ovat Heikelin teos vuodelta 1919 ja Stockmannin teos vuodelta 2006. Museoviraston arkistosta löytyi tallirakennuksen julkisivupiirustuksia, asemakaavoja, valokuvia ja alkuperäiset kuvat ainoista interiöörikuviista. Museovirastosta kulttuuriympäristön hoidon restaurointiyksikön arkistosta löytyi myös kansio, johon on kerätty tietoa Jusupoffin tallista. Näissäkin dokumenteissa käsiteltiin paljon interiööriin liittymättömiä asioita, kuten julkisivun maalauksia, mutta myös muutama tärkeä interiööriin liittyvä dokumentti löytyi. Toivoin löytäväni sieltä ajurin huoneen tapetin fragmentteja, mutta ne osoittautuivat ajurin huoneen eteisen tapetin fragmenteiksi. Lisäksi ajurin huoneen listoista löytyi mittapiirroksia. (Kansio Jusupoffin talli).

Tutkin myös Helsingin Kaupungin arkistoista löytyviä Jusupoffia koskevia dokumentteja. Löysin tärkeitä rakennuspiirustuksia sekä pari hyvää kuvaa, jotka auttoivat yksityiskohtien selvittämisessä. Vuoden 1875 rakennuspiirustukset tukivat tulkintaani ajurin huoneen uunin tyypistä (Rakennuspiirustukset Jusupoffin tallille 1875).

Otin yhteyttä keskeisen lähdetekseni kirjoittajaan Kristian Stockmanniin (Stockmann Kristian 5.2.2014). Toivoin hänen antavan minun tutustua Stockmann-Grönquist-arkistoon. Hän kuitenkin kertoi käyttäneensä julkaisussaan kaikkea hänellä olevaa materiaalia Jusupoffin huvilasta. Hän lupautui ystävällisesti lainaamaan ja valokuviaan opinnäytetyötäni varten.

Tutkielmani tehtäviin vastaamiseksi sain näillä tiedoilla tallirakennuksen historian osuuden kirjoitetuksi. Historian kuvaus valaisee hyvin tallirakennuksen käyttöhistoriaa sekä

sen arvoa ja merkityksiä, joiden perusteella se otettiin museon kokoelmaan. Historian tiedoista löytyi vain niukasti apua varsinaiseen tehtävääni interiööriin palauttamiseksi näyttelytilaksi.

Etenin opinnäytetyöni tavoitteen mukaisesti ajurin huoneen pintamateriaalien tutkimuksessa tutkimalla löytyneitä maalipintoja, joissa oli useita kerroksia eri värejä. Tein poikkileikkausnäytteet ajurin huoneen ikkunan- ja ovenkarmilistoista sekä ulko-ovesta. Hilselleistä maalipinnoista näkee aiempien maalipintojen värisävyjä, mutta poikkileikkauksia tutkimalla saatiin vielä varmempaa tietoa värien määrästä ja järjestyksestä. Löysin ajurin huoneen seinästä savilaastin jäänteitä, ja eteisestä oli jo aiemmin kerätty fragmentit kahdesta tapetista (Kansio Jusupoffin talli). Pintamateriaalien tutkimuksien perusteella pystyin ehdottamaan niiden palauttamista suurilta osin, mutta esimerkiksi ajurin huoneen seinien ja lattialistojen väreistä ei löytynyt mitään viitteitä tai dokumentteja. Aiempien värien todisteiden puutuessa, jouduin perustelemaan ehdotukseni rakennuksen edustamalla uusgoottisella tyylisuunnalla.

Lopputuloksena olen luvussa kuusi esittänyt tämän tutkimustyöni pohjalta tarvittavat konservointi- ja restaurointitoimenpiteet, jotka tulee lähtökohtaisesti suorittaa interiööriin palauttamiseksi museon näyttelytiloiksi. Lisäksi olen esittänyt luvussa viisi Jusupoffin tallin näyttelytilojen palauttamisesta kolme vaihtoehtoista aihekokonaisuutta näyttelylle. Antoisimpana pidän näyttelyn palautussuunnitelmaa, jossa yhdistyvät tilojen alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisuus sekä osittain Heikelin suunnittelema ensimmäinen näyttely. Tässä näyttelyssä esitellään ajurin kotia, asemaa ja työtä sekä samalla varakasta 1800-luvun puolivälin elämää Kaivopuistossa. Toinen vaihtoehto olisi näyttely ilman opasvartijaa. Tämän näyttelyn merkittävin ero edellä mainittuun on, että ajurin huoneeseen pääsee tutustumaan vain rajoitetusti. Kolmas näyttelyvaihtoehto on Jusupoffin tallin alkuperäisen Heikelin näyttelyn palautus. Tämä vaihtoehto edustaisi 1900-luvun alun museonäyttelyä, jonka aihe oli mennyt herraskainen elämä Kaivopuistossa.

Tutkielmani tuotti käyttökelpoista ja tarkensi jonkin verran aiempaa tietoa Jusupoffin tallin ajurin huoneen yksityiskohdista palautussuunnitelman tueksi. Huoneen uunityypistä löytyi useampi yhteneväinen dokumentti, jotka lisäävät tietoa ajurin asuinoloista. Vaikka Kaivopuiston ajalta ei ajurin huoneesta löytynyt interiöörikuvia, voitiin talosta ulkoa päin otetuista valokuvista nähdä 1900-luvun alussa käytetyt ikkunaverhojen tyylit. Maalipintojen poikkileikkausnäytteiden avulla selvisi huoneen todennäköisesti vanhimpia käytössä olleita värisävyjä. Konservointisuunnitelmassani tilojen pintamateriaalien

valinnoille löytyi mielestäni hyvät perusteet, ja lopputulokseksi saatiin harmoninen kokonaisuus, jota voidaan hyödyntää. Suunnitelmani havainnollistamiseksi olisi ollut hyvä, jos olisin liittänyt työhöni kaikki värimallit valituista sävyistä ja tehnyt interiööripiirustukset. Teknos tarjoaa kuitenkin vain rajoitetusti värimalleja rautakaupoissa, joista ehdottamiani sävyjä oli vain kolme. En käyttänyt myöskään netissä olevaa NCS-hakukonetta, koska värit toistuvat eri tietokoneissa ja tulostimissa eritavoin. Näihin tuloksiin pääsemiseksi opinnäytteeni tuottaminen vaati itseltäni uusien taitojen oppimista ja aikaisemman osaamisen soveltamista ja omien työtapojeni kehittämistä.

Työn tekeminen opetti uusia taitoja vaatimalla tutustumista arkistojen käyttöön sekä yhteistyötä Museoviraston kanssa. Historiallista rakennuskohdetta tutkiessani jokaisella arkistokäynnillä löytyi jotain uutta. Lisäksi huomasin, että seuraavalla käynnillä saattoi vielä tulla esille dokumentteja, joita ei edellisellä kerralla ollut saatavilla tai en ollut itse huomannut. Saattoi käydä niinkin, ettei toisella käynnillä saanut samaa dokumenttia uudelleen tutkittavaksi. Kaikki tiedot, joita arkistoista löytää, pitäisi kirjata heti itselleen varmuuden vuoksi. Arkistojen tutkiminen on työlästä, mutta arkistolöydöt auttoivat ja innostivat viemään tutkielmaani eteenpäin. Oma ammatillinen tietämykseni laajeni ja syveni.

Odotan Seurasaaren eteläisen alueen aluesuunnitelman toteutumista ja sen kehittämistä Jusupoffin tallin osalta. Seurasaaren ulkomuseo on merkittävä suomalaisen arkkitehtuurin museokohde. Se tuo puurakentamisen historian yleisön ulottuville 85 rakennusta käsittävänä otoksena puurakennuskannastamme. Lisääarvoa museolle tuo se, että rakennukset voidaan pitää avoinna yleisölle. Jusupoffin talli on rakennuksena omanlaisen kulttuurihistoriallinen esimerkki, jonka näyttelytilojen palautussuunnitelman tekeminen oli mielenkiintoista ja haastavaa. Talli oli kiinnittänyt huomioni jo vuosia aikaisemmin kiehtovana rakennuksena ja herättämällä kysymyksen siitä, miksi se ei ollut avoinna yleisölle.

Lähteet

Painetut lähteet

Gardberg, C.-J. 1989. Kartanoita ja kesähuiloita. Teoksessa Sarajas-Korte (toim.) *Ars Suomen taide* 4. (46-65) Helsinki: Otava.

Heikel, Axel 1919. *Brunnsparken historia 1834-1886*. Helsinki: Söderström C:o förlagsaktiebolag.

Heikkinen, Maire, Heinämies, Kati, Jaatinen, Jukka, Kaila, Panu & Pietarila, Pentti 1989. *Talo kautta aikojen, kiinteän sisustuksen historia*. Rakentajain kustannus Oy.

Heikkinen, Maire 2009. *Suomalainen tapettikirja*. Porvoo: SKS.

Kaila, Panu 2000. *Talotohtori, Rakentajan pikkujättiläinen*. Porvoo: WSOY.

Kajaste, Teemu & Kuivalainen, Teemu, 2005. *Vanhojen savirappausten konservointi. Opinnäytetyö. Konservoinnin koulutusohjelma*. Ewtek ammattikorkeakoulu.

Nokela, Leena 1997. *Antiikkia minun makuuni*. Keuruu: Otava.

Ringbom, Sixten 1998. *Uusgotiikka, teollisuusarkkitehtuuri ja uusrenessanssi*. Teoksessa von Bonsdorff, Bengt, Gardberg, Carl Jacob, Lindberg, Bo, Krusssköff, Erik, Nummelin, Rolf, Ringbom, Sixten, Ringbom, Åsa & Schalin, Mona (toim.) *Suomen taiteen historia*. (149-168) Helsinki: Painotalo Miktor.

Stockmann, Kristian 2006. *Jusupoffska villan i östra Brunnsparken och dess invånare, Villan Nr 8 kallad Rauhaniemi*.

Teknos. 500 sävy. NCS-natural color system.

Volhard, Franz & Westermack, Mikael 1994. *Savirakentaminen*. Helsinki: Rakennusalan kustantajat.

Painamattomat lähteet

Asu-Raag, Liina, Bulatovic Trygg, Natasha, Kiil, Virve, Kuusmann, Jüry, Männistö, Hannu, Simi, Päivi, Teppart, Juhan, Tuomela, Outi & Tõugjas, Inara 2012. *Kotimaalarin käsikirja*, Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 73, Turun ammattikorkeakoulu, Turku. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163325.pdf> (luettu 25.3.2014).

Hamilton, Donny 2000. *Adhesives and consolidants, the Nautical Archaeology Program, Conservation Research Laboratory, Texas A&M University*. <http://nautarch.tamu.edu/CRL/conservationmanual/File2.htm> (luettu 23.3.2014).

Heikel, Axel 2.2.1917. *Kirje, Muinaistieteelliselle toimikunnalle*. Ulkomuseon asiakirjoja 3, Seurasaari-arkisto. Helsinki: Kansallismuseo.

Heikel, Axel 26.2.1921. *Kertomus Osakeyhtiö Seurasaaren Ulkomuseon toiminnasta viime vuosina*, Ulkomuseon asiakirjoja 9. Seurasaari-arkisto. Helsinki: Kansallismuseo.

Heikel, Axel N. D. Seurasaaren ulkomuseon vastainen järjestely, Oman alueen vaatimus, Ulkomuseon asiakirjoja 9. Seurasaari-arkisto. Helsinki: Kansallismuseo.

Heikkinen, Maire 1977. <http://tapetti.nba.fi/5472> (luettu 24.3.2014).

Itäinen Puistotie 8a 13.12.1915. Talon kirja, 1249 Ullanlinnan kylpylaitos, Helsingin kaupungin arkisto.

Itäinen Puistotie 8b 31.7.1916. Talon kirja, 1249 Ullanlinnan kylpylaitos, Helsingin kaupungin arkisto.

Kartta 1866. Helsinki 1850-1869, Museoviraston arkisto.

Kolehmainen, Alfred & Puurunen, Pirkko 1967. 25 Jusupoffin talli. Museoviraston arkisto.

Piirustukset huvilan nro 8 laajennukseen 1900. Maistraatin arkisto, Helsingin kaupungin arkisto.

Rakennuspiirustukset Jusupoffin tallille 1875. Kaivopuisto, itäinen N:o 8, Ullanlinnan kylpylälaitoksen arkisto, Helsingin Kaupungin arkisto.

Rakennuspiirustukset huvilalle 1878. Kaivopuisto, itäinen N:o 8, Ullanlinnan kylpylälaitoksen arkisto, Helsingin Kaupungin arkisto.

Rakennuspiirustukset huvimajalle 1879. Kaivopuisto, itäinen N:o 8, Ullanlinnan kylpylälaitoksen arkisto, Helsingin Kaupungin arkisto.

Rotonen, Hanna 2012. Urajärven kartanomuseo, Asikkala, Konservointi- ja restaurointityöraportti: Päärakennuksen välikamari. Restaurointi, Kulttuuriympäristön hoito-osasto, Museovirasto.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=114971&tyyppi=pdf&kunta_id=16 (luettu 7.4.2014).

Ruuben, Tannar 2008. Liimojen käyttö konservoinnissa, kurssimateriaali, Metropolia ammattikorkeakoulu.

Savirappaus. Saviyhdistys savirakentamisen edistämiseksi ry. <http://www.saviry.fi/rappaus/index.html> (luettu 2.4.2014).

SK, 26.7.1947. Ruhtinattaret tulivat Helsinkiin, Helsinki Hietalahti Kaartikaupunki Kaisaniemi Kaivopuisto, Museoviraston valokuva-arkisto.

21. Jusupoffin talli, Helsinki N. D.. Rakennusten korjaushistoria. Seurasaaren ulkomuseo.

Henkilökohtaiset lähteet

Holopainen, Risto 2008. Rakennuskonservaattori, Seurasaaren ulkomuseo, Museovirasto. Tiedonanto kevät 2008.

Ivars, Marja 7.3.2014. Tiedonanto. Johtava rakennuttaja, Kulttuuriympäristön hoito, Museovirasto.

Puhakka, Jani 2013. Rakennuskonservaattori, Seurasaaren ulkomuseo, Museovirasto. Tiedonanto lokakuu 2013.

Stockmann, Kristian 2014. Asiantuntija. Sähköpostitiedonanto 5.2.2014.

Kuvalähteet

Kuva 1. Noin 1870. Neg. 11284, Diar. 2516:13 Helsingin kaupungin valokuva-arkisto.

Kuva 2. Jusupoffin huvilan asemakaava vuonna 1844. Stockmann-Grönquis-arkisto.

Kuva 3. Asemakaava 1875. Ullanlinnan kylpylälaitoksen arkisto, Kaivopuisto, itäinen N:o 8 (Rauhaniemi). Helsingin kaupungin arkisto.

Kuva 4. Jusupoffin tallin alkuperäiset rakennuspiirustukset. Stockmann-Grönquist-arkisto.

Kuva 5. Heikel, Axel 1919. Brunnsparken historia 1834-1886. Helsinki: Söderström C:o förlagsaktiebolag.

Kuva 6. Jusupoffin tallin rakennuspiirustus vuodelta 1875. Ullanlinnan kylpylälaitoksen arkisto, Kaivopuisto, itäinen N:o 8 (Rauhaniemi). Helsingin kaupungin arkisto.

Kuva 7. Kyytinen, Pekka 1955. Neg. S25:4, Diar. Tutkimustyö Seurasaari. Kuvakokoelmat. Museovirasto.

Kuva 8. Kyytinen, Pekka 1955. Neg. S25:3, Diar. Tutkimustyö Seurasaari. Kuvakokoelmat. Museovirasto.

Kuva 9. Eteläisen museoalueen aluesuunnitelma 2010. Maisema-arkkitehdit Byman & Ruokonen Oy

Kuva 10. S. V. Semjonovich 1855. Nro. HK19651016:38a. Kuvakokoelmat. Museovirasto.

Kuva 11. Nro. 19809, Diar. Helsinki 13 Töölö 17 Pasila. Kuvakokoelmat. Museovirasto

Kuvat 12.-18. Tiilikka, Liisa 2014.

Kuva 19. Noin 1910. Stockmann-Grönquist-arkisto.

Kuva 20. 1903. Stockmann-Grönquist-arkisto.

Kuva 21. Stockmann-Grönquist-arkisto.

Kuva 22. Tiilikka, Liisa 2014.

Kuva 23. Tiilikka, Liisa 2014.

Kuva 24. Kolehmainen, Alfred 1966. Neg S25:26. Kuvakokoelmat. Museovirasto.

Kuva 25. Brander, Signe 1910. Neg. 568. Helsingin kaupungin valokuva-arkisto.

Kuva 26. Brander, Signe 1910. Neg. 568. Helsingin kaupungin valokuva-arkisto.

Kuva 27. Noin 1916. Neg. 9471 Diar. Helsinki 24. Kuvakokoelmat. Museovirasto.

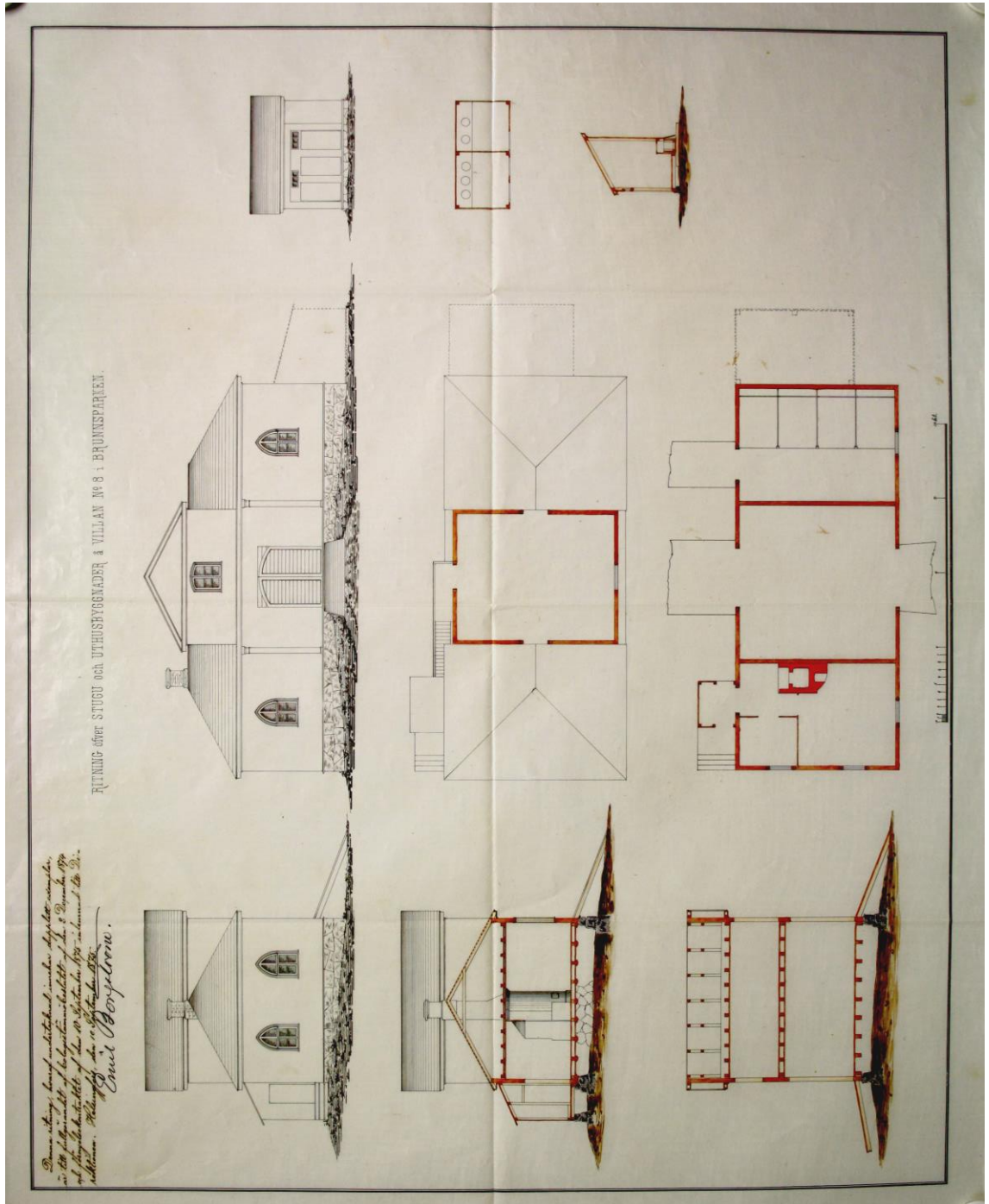
Kuva 28. Brander, Signe 1910. Neg. 568. Helsingin kaupungin valokuva-arkisto.

Kuva 29. Brander, Signe 1910. Neg. 568. Helsingin kaupungin valokuva-arkisto.

Kuva 30. Noin 1910. Neg. 257894. Helsingin kaupungin valokuva-arkisto.

Liite 1

Jusupoffin tallin rakennuspiirustukset vuodelta 1875. Ullanlinnan kylpylälaitoksen arkisto, Kaivopuisto, itäinen N:o8 (Rauhaniemi). Helsingin kaupungin arkisto.

Liite 2

NCS-järjestelmän värimalleja (Teknos). Skannattujen kuvien värisävyt ovat viitteellisiä, koska ne eivät toista värejä täydellisesti.

